

PROFETII

de EDGAR QUINET

Poet, scriitor și istoric, Edgar Quinet, (1803—1875), a scris o lucrare, „Geniul religiilor”, în care analizează cu prolunzime esența și aportul dileritelor credințe.

De ce oare nu găsim profetii nici la indienii, nici la persani, nici la egipteni? Profetul, înlocuind pe preot, apare pentru întâia oară la evrei. În cultele panteiste nu există decât un veșnic prezent, generațiile nu se succed, ci se amestecă între ele. În astfel de societăți, ce putem aștepta de la Dumnezeu? El însuși nu e oare încătușat de fatalitate? La rândul său, omul e înălțat, închis în caste. E asemenea situație speranța nu-și are locul, căci nici un Mesia nu e așteptat să vină pentru a rupe lanțul. Abia dacă găsim la egipteni, pierdut prin nisipuri, un oracol al lui Ammon, zgîrcit la vorbă. Ce înseamnă profetii chaldeeni față de Daniel? Numai în sinul poporului iudeu s-a putut ivi adevăratul geniu al viitorului, fiindcă Dumnezeu său e liber.

Această divinitate are putere, are voință înaltă, schimbă, nimiceste, se minie, se îmbunează. Ceea ce a fost încetează de a mai fi regula necălită a ceea ce va fi. Odată cu personalitatea divină, miracolul libertății se arată în lume. Instituțiile vechi se prăbușesc, timpul, pînă atunci ascuns, se desfășoară. Viitorul, ca o carte pecetluită, se deschide înșiruit. Și imediat omul se găsește s-o răsfășoie, s-o citească lacom. De aici imaginea unui popor care lepădînd un prezent odios, trăiește mereu dincolo de el, în așteptarea imposibilului. Menirea profetilor este însuși temeiul formării lor, care se bazează pe un dublu sacerdoțiu. Rolul tribului Levi este ereditat, el menține comoara, tradiția, asemănîndu-se în multe privințe cu sacerdoțiul din restul Orientului. Dar, independent de această castă se ridică un sacerdoțiu liber, personal, spontan — al profetilor.

Autoritatea lor porcede din ei înșiși. Tribuni ai poporului lui Dumnezeu, menirea lor este de a invia sacerdoțiul ereditat, gata să adoarmă în formele trecutului. Prin ei imaginea lui Dumnezeu se luminează, se purifică, se spiritualizează din ce în ce mai mult. Ei veghează ca Dumnezeu să nu fie confundat cu Baal. Peste ritmurile vechi ei răspundesc mereu un suflu nou. La început, cuvintele rostite de ei erau supuse ritmului, căci puteau

fi cîntate. Mai târziu se mulțumiră cu forma prozei, dar întotdeauna au avut o pătrundere adîncă a timpului în care trăiau. Ei, cei dinții, în vremurile vechi, și-au dat seama că bătrînul Orient e pe moarte și i-au celebrat funeraliile cu anticipație. Într-o vreme cînd imperiul egiptean și cel babilonian mai trăiau încă, într-o vreme cînd nimic aparte nu anunța pieirea lor, profetii au avut sentimentul sigur că s-a isprăvit cu societatea de atunci. De unde le-a venit această intuiție? Dumnezeu istoriei trăia în ei. Din înălțimile ideii de unitate divină, ca din vârful unui turn minunat, ei domi. nau tot orizontul antichității. Vedeau clar cum se prăbușesc vechile sisteme religioase din jurul lor și odată cu divinitățile moarte cum cad societățile, imperiile, statele ce se sprijineau pe acele divinități. În istoria religiei ei citeau istoria pînă la și civilă. Moartea zeilor le vestea moartea popoarelor. Mai înainte ca vreun templu să se clatine, în timp ce preoții continuau a-și duce traiul lor tîhnit, răsunau voci bizare care prevesteau sfîrșitul Babilonului. Într-adevăr, imperiul mezilor, abia născut, începu să iasă la lumină, venind tocmai la timp pentru a subjugă Babilonul. Urmări apoi prevestirile împotriva Egiptului antic și Cyrus părăsi coliba sa de păstor. Urmașul lui e încă în leagăn. Din ordinul lui Cambise, osemintele faraonilor sînt bătute cu nuiile.

Se auziră apoi profetii împotriva Damascului și a regatului Efraim. Și iată că nu peste multă vreme cele două regate fură distruse ca niște cuiburi de păsărele.

Fiecare cuvînt al profetilor pare a fi o senzație divină, aflată și de promptă împlinirea sa. (Continuare în pag. V-a)

Vizita în S.U.A. a Eminenței Sale d-lui Șef-rabin dr. Moses Rosen

Eminența Sa d. Șef rabin și președinte al Federației Comunităților Evreiești (M) din Republica Socialistă România și d-na dr. Rosen au sosit la New York în ziua de 21 noiembrie 1966. Pe aeroportul Kennedy au fost salutați de d. O. Bnau, reprezentantul personal al primarului orașului New York, de conducerea Uniunii comunităților ortodoxe din S.U.A., precum și de numeroși reprezentanți ai organizațiilor și comunităților evreiești din S.U.A.

În ziua de 23 noiembrie a.c. Eminența Sa și d-na dr. Rosen au plecat la Washington. În seara aceleiași zile, în fața a 2 000 delegați veniți din toate părțile Americii de Nord la Convenția biennială a Uniunii comunităților ortodoxe din S.U.A., Eminența Sa a rostit un discurs, aducînd salutul Federației Comunităților Evreiești (M) din România. D-na dr. Rosen a expunere asupra condițiilor în care se dezvoltă viața religioasă a colectivității evreiești din România. Șeful cultului mozaic din Republica Socialistă România, oaspete de onoare al Convenției, a fost primit cu furtunoase ovatii. După cuvîntarea d-sale, numeroși vorbitori au exprimat recunoștință către guvernul român pentru libertatea religioasă acordată tuturor cultelor și pentru deplina egalitate de drepturi de care se bucură populația evreiască din România.

Simbătă 27 noiembrie a.c. în cadrul dineului oferit de această organizație, Eminența Sa a dezvoltat o interesantă predică cu tema „Unitatea și unicitatea lui Dumnezeu, a Torei și a credincioșilor ei.

קוב"ה אורייתא וישראל חדר הוא

Duminică 28 noiembrie Eminența Sa a rostit cuvîntul de închidere a Congresului.

Vizita Eminenței Sale este larg reflectată în presă. Ziarul New York Times a publicat declarațiile d-lui Șef rabin. Washington Post a consacrat un articol acestor declarații.

De asemenea, întreaga presă americană, evreiască și neevreiască, a publicat la loc de seamă cuvîntările Șef rabinului cultului mozaic din Republica Socialistă România.

Igiena în Biblie și Talmud

Conceptia biblică asupra vieții e optimistă și lipsită de ascețism. Viața nu e considerată o perioadă de tranziție neînsemnată, ci e privită ca o binecuvîntare a Domnului. „Păziți deci legile Mele și rînduiețile Mele, pentru că acel care la va îndeplini, va fi viu între ele” (Lev. 8:5). „Păzește dar legile și poruncile Lui... și să ai viață lungă pe pămîntul pe care

Dumnezeul tău ți-l va da pe veci” (Deut. 4:40). Despre Tora se spune: „Pom al vieții este ea pentru cei ce o stăpînesc”. (Prov. 3:16—18). Sănătatea e deci o condiție a fericirii.

Viața este sacrosanctă. De aceea nu e de mirare că e îngăduit a se trece peste toate restricțiile Sabatului atunci cînd o viață de om se află în primejdie. Pentru salvarea unei vieți trebuie făcute toate cele posibile chiar dacă e un caz fără speranță. Iar a pune viața unui om în primejdie este în concepția iudaică un lucru mult mai grav decît încălcarea unui precept religios.

Aceste premise se află la baza legislației rituale iudaice cu privire la igienă. Deși legile privind mincările permise (kosher) și interzise (terefa), impuritatea (tum'a) și circumcizia (milah), etc. cuprind și multe elemente cu valoare de simbol, nu se poate nega că semnificația lor predominantă este igiena.

Pomînd de la premiza că alimentația are un rol de seamă în păstrarea sănătății omului, Biblia și Talmudul statuază un sistem de reguli amănunțite, adevărat cod igienic alimentar. Sînt indicate, astfel, animalele a căror carne poate fi consumată și cele improprii consumației. Animalele „curate” trebuie să fie sacrificate în așa fel încît singele să fie îndepărtat înainte de a se consuma carnea lor. De asemenea sînt supuse cu atenție unui examen veterinar, bedika, căutîndu-se semnele unei boli. După tradiția rabinică, aceste semne erau opt, iar după Mișna, 18; Maimonide le-a subîmpărțit în 70. Anumite părți din trupul animalului, cum ar fi anumite părți grase, din pîntece, tendonul de la coapsă și singele sînt interzise consumului.

În sarcina clerului a revenit dintotdeauna controlul respectării regulilor de igienă recomandate de scrierile sfinte. Dacă preoții nu au fost medici, ei acționau însă ca o rețea sanitară, avînd îndrumări cum să descopere pe cei care suferau de anumite boli contagioase. În asemenea cazuri, preoții instituiau carantina și dezinfectarea. Toate aceste măsuri și în special respectarea strictă a prevederilor privind acoperirea singelui provenit de la animalele sacrificate, îndepărtarea latrinelor publice din locurile cu o populație densă, precum și măsurile pentru depozitarea gunoierilor au contribuit la starea bună sanitară a vechilor orașe iudee.

Deși aveau un caracter religios, frecvențele abluțiunii au contribuit și ele la o mai bună igienă. Dacă se ține seama de perioada cînd

a fost instituită, avantajul băii rituale — „Mikva” — în viața evreilor de altă dată este cu ațit mai evident.

În perioada post-biblică, legile de igienă au fost extinse, dezvoltate și sistematizate în Talmud și în alte lucrări rabinice. Pentru a oferi cititorului posibilitatea de a-și face o idee despre această legislație, vom reproduce cîteva precepte talmudice.

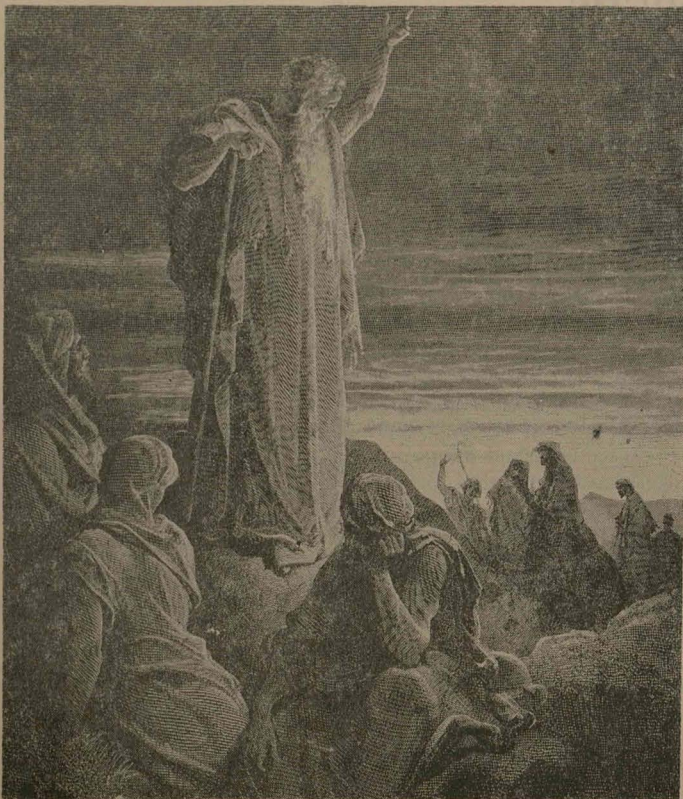
Deși boala era privită ca o pedeapsă cerească, omul trebuie să lupte împotriva ei (Zohar 3:299). Un medic este obligat să trateze pe oricare om. Nu e voie a se locui într-un oraș în care nu se găsește un medic. Oamenii să consulte un medic chiar cînd sînt perfect sănătoși. Caracteristic pentru concepția talmudică este și faptul că cunoștințele medicale sînt socotite „înțelepciunea care păstrează viața”.

Înțelepții Talmudului au privit cu toții viața ca un lucru sacru, iar trupul era considerat un sanctuar. În concepția lor, moartea prematură se datorează nepăsării. Oricine postește prea mult comite un păcat, ca și acela care se abține de la cele permise de Tora. „Ia și mîncîncă, ia și bea, pentru că viața pe care o vom părăsi cîndva este un ospăț de nuntă. Dacă poți să-ți permiți, bucură-te de viață, pentru că în iad nu există nici desfătare, iar moartea nu întîrzie să ne ia”. (Eruv. 54). „Oricine își poate permite să mîncească pîine mai bună sau să bea vin în loc de bere și se lipsește de acestea, nesocotește porunca: Nu-ți risipi trupul” (Sab. 140b). „Dacă e nevoie, să împrumuți ca să mîncîni!” (Hul. 84a). „Atenția cu care te îngrijești de mic copil dă rezultate fericite la bătrînețe” (Hul. 24b).

Pe lîngă punctul de vedere că boala este o pedeapsă dumnezeiască, Talmudul cuprinde numeroase pasaje în care se afirmă că bolnavul însuși este vinovat pentru starea în care se găsește. Vom da doar cîteva dintre ele. „Depinde de voi ca să vă păziți de boală (Midraș Pin. 16). „Din fiecare o sută de decese, nouăzeci și nouă sînt pricinuite cu bunăștiință de pacient” (Ier. Sab. 14). „Oamenii ar putea trăi pînă la adînci bătrînețe dacă nu ar fi modul lor greșit de a se hrăni și de a bea. Din pricina propriei lor neglijențe li se întîneacă vederea, pielea li se acoperă de eczeme și capătă boli patologice” (Tanna Bebe Eliahu 3). „Nu face să-ți primejduiești viața de dragul unei scurte plăceri” (Ier. Ter. 8:2).

O atenție specială este acordată curățeniei corporale

(Continuare în pag. IV-a)

GUSTAVE DORÉ: Profetul

Cu și despre A G N O N

În ziua de 10 decembrie a.c., în Sala Concertelor din Stockholm, regele Gustav Adolf al Suediei a înmănat într-un cadru solemn diplomele și premiile Nobel pe anul 1966 scriitorilor Nelly Sachs și S. I. Agnon.

Presa a acordat mare atenție acestui eveniment. Ziarul „Maariv” a relatat felul în care Agnon a primit vestea decernării premiului, iar „Davar” a înfățișat atelierul de creație al scriitorului. La rândul său, revista „Panim el panim” se ocupă de profilul spiritual al acestui mare creator.

Iată pasaje din aceste articole.

„ZIUA SURPRIZEI”

... În picioare, cu Sidur-ul în mână, e cufundat în rugăciunea de Minha.

Această comuniune cu Dumnezeu nu o întrerupe nici chiar acum, cînd i se aduce vestea, repetată iar și iar: Premiul Nobel! Incununarea carierei unui scriitor.

Se roagă mai departe, transfigurat, plînd în sfere înalte, în acele culmi care scapă priceperii omului...

În jurul său oamenii se înghesuie, îl înconjoară, dornici să-l felicite, să-i strîngă mîna, să participe într-un fel sau altul la această bucurie unică: recunoașterea unanimă a talentului scriitorului.

Însușit, ne invită să bem cu el un păhărel de coniac, și ne împărtășește îndoiala ce l-a urmărit în tot cursul acestei zile: Dar dacă nu este adevărat?

Ochii lui albaștri și blînzi, ca un susur de izvor; fața lui de om bun, a cărui strîngere de mînă e atât de reconfortantă; vorba lui cumpănită, sufletul lui delicat...

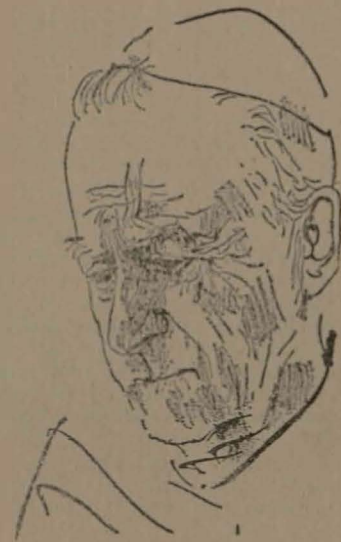
Se cunoaște că este emoționat. Continuă să sosească telegrame de la personalități, telefonul sună mereu, turburîndu-i odihna.

Pentru o clipă, îndoiala devine neliniște: „În ce limbă rosti-voi discursul de mulțumire la Stockholm? Cunoșc ebraica, idiș și aramaica, în care din aceste limbi să vorbesc?”

Umorul lui fin, zîmbetul din colțul gurei nu-l părăsesc nici în aceste momente de intensă emoție pe scriitorul de 78 de ani, cărîna de 20 de ani i se tot repetă mereu: „Ești candidat!” plină cînd a sfîrșit prin a refuza să creadă.

Niciodată, însă, nu a renunțat. „Nu m-am așteptat, spune el. Poți renunța la un lucru la care te aștepti; eu, însă, nu m-am așteptat. Nu mi-am închipuit că i se poate face unui scriitor ebraic o asemenea cinstită...”

Ea, însă, Esther, soția și prietena sa devotată și modestă, ne șoptește: „Eu am crezut! Cum să nu fi crezut? Îi cunoșc, doar!”

Femecea aceasta de 77 de ani, dintre care peste 50 trăiește în umbra sa, ea a crezut. Și împreună cu ea, au crezut toți admiratorii și prietenii acestei case modeste din Talpiot...

CUM SCRIE

Nu o dată scriitorul a fost întrebat cum scrie și care sînt sursele sale de inspirație. La acestea are două răspunsuri. Unora le răspunde: „O prezență nevăzută stă în spatele meu și-mi spune ce să scriu, așa cum îngerul coboară în grădina poruncind ierbiilor: „Crește!” Altor le spune: „Cum scriu? — Mă duc la bibliotecă, cumpăr hîrtie și toc și scriu...”

Aceste două răspunsuri exprimă o bună parte din personalitatea deosebită în felul ei a scriitorului. Inoportunități, care nu sînt puțin la număr, le servește al doilea răspuns, ca pentru a-i împiedica să profaneze puritatea sanctuarului său. Celorlalți, a căror apreciere o stimează, le dă primul răspuns, expresie a concepției sale despre actul creației.

„Una din nuvelele sale le-a scris în două nopți. Versiunea primă a scris-o în decurs de o noapte, pe nerăsuflăte. Întrucît se isprăvisse hîrtia, a rupt un tapet de pe peretele camerei sale de lucru, continuînd a scrie pe el, pentru a nu întrerupe suvoii inspirației.

Agnon posedă o bibliotecă mare și ordonată — între altele se află o bogată colecție de cărți de rugăciune. Mare bibliofil, uimește prin memoria sa extraordinară. Spre surprinderea multora, majoritatea cărților le păstrează la etajul doi al locuinței, camera sa de lucru, de la etajul întâi, fiind lipsită de cărți. Nu o dată s-a plîns că e nevoit să se ridice de la masa de scris și să urce scările, cînd simte nevoia să consulte cite o lucrare. Întrebat de ce nu lucrează în bibliotecă, Agnon a răspuns: lucrînd într-o cameră în care se află cărți am sentimentul că fiecare carte, de la locul ei, din raft, mă cheamă, reținîndu-mă de la scris...”

PROFILUL SPIRITUAL

— Dac-aș fi om dintr-o bucată — a spus Agnon într-una din zilele ce au urmat decernării premiului Nobel — aș încuia ușa și aș fugi de-acasă, într-un loc unde să nu mă găsească nimeni.

Dar n-a fugit, ci a rămas să primească mulțimea oelor veniți să-l felicite și să-l deranjeze. Comportarea sa în această împrejurare, vorbele sale arată că el este om dintr-o bucată. Un om care știe să se comporte cu oamenii, care știe că uneori ești obligat să faci ce faci și alții.

Săptămîna aceasta, cînd operatorii televiziunii l-au rugat să ia loc în fața lor cu toc și hîrtie în față și să scrie, pentru ca milioane de telespectatori să vadă la lucru pe acest scriitor ebraic, Agnon i-a ascultat: s-a așezat și a scris. Ce a scris? Pe hîrtie așternuse cîteva versete din *Unesane tokel*, rugăciunea de Iom Kipur: „Omule se naște din țărînă și sfîrșește în țărînă. Cu trudă își cîștigă plinea, asemenea unui ciob este el...”

Găcind aceste notițe ale scriitorului, ziariștii au subliniat în comentariul lor, că și în această împrejurare Agnon nu și-a dezmințit felul lui modest de a fi...

UN NOU OȚEL ROMÂNESC

La Combinatul siderurgic Hunedoara a fost realizată o marcă nouă de oțel special, cu conținut ridicat de nichel și molibden. Avînd duritate sporită și rezistență mare, oțelul este destinat fabricării țelilor de perforare a țevilor la laminare.

Răspunzînd necesității fabricării unor mașini și utilaje cu performanțe tehnice tot mai ridicate, specialiștii Combinatului din Hunedoara au îmbunătățit tehnologia de eliberare a oțelurilor aliate. Astfel, la oțelul pentru rulmenți și sape de forat la mari adîncimi s-au introdus aliaje complexe de dezoxidare: siliciu, mangan, aluminiu etc. Rezultatul se concretizează în creșterea purității metalului cu 15—20 la sută și realizarea de caracteristici fizico-mecanice mult mai bune.

O CARTE DESPRE ROMÂNIA

La Bruxelles, în Editura centrului de studii privitoare la țările din est, a apărut volumul intitulat „Regimul și instituțiile României”. Volumul, de 180 de pagini, cuprinde studii ale unor oameni de știință din Belgia și România.

BICICLETA „TOHAN 28”

A fost omologat noul tip de bicicletă „Tohan 28”, realizat de constructorii de mașini de la uzinele „6 Martie” din Zărnești. Prototipul noii biciclete, în două variante, se distinge printr-un finisaj superior.

716 SATE ELECTRIFICATE

Acțiunea de electrificare a sateelor se desfășoară cu succes. De la începutul anului au fost electrificate 716 sate, însumînd peste 147 000 gospodării țărănești.

Ca urmare a lucrărilor în curs de execuție, în curînd ante 226 de așezări rurale vor beneficia de energie electrică.

NOI TIPURI DE APARATE MEDICALE

Întreprinderea Industria tehnico-medicală — unitate cu o mare pondere în fabricația utilajului și a aparatajului necesar spitalelor și policlinicilor — își mărește simțitor capacitatea de producție. În acest scop, a început construcția unei noi hale cu o suprafață de 5 000 mp, spațiu de producție în care urmează să fie montate utilaje moderne ce vor oferi condiții pentru realizarea de noi tipuri de aparate medicale.

În domeniul producției de acest gen se vor fabrica electrocardiograme cu transistori, oscilometre „Pachon” pentru măsurarea tensiunii și variațiilor arteriale, o gamă largă de instrumente chirurgicale și altele.

Valoarea producției naționale de aparatură și utilaj medical va reprezenta în anul 1970 un spor de circa 40 la sută față de 1965.

Două poeme de Nelly Sachs

(Premiul Nobel pe anul 1966)

Corul celor ce au supraviețuit

Noi cei ce am supraviețuit și din ale căror uscate oase moartea își făurise strunele și pe vibrațiile lor de doruri ea atinsese, urcînd, ultima treaptă noi încă fremătăm, Mai freamătă în trupul nostru muzica disperării.

Noi cei ce-am supraviețuit, mai purtăm încă-nfășurat în jurul gîtului ștreangul. În adierea albastră-a dimineții a mai rămas revărsat de sîngele nostru cadranul solar.

Pe noi, cei ce-am supraviețuit ne mai roade viermele panicii. Frunțile noastre îngropate-s încă în țărînă.

Noi cei ce-am supraviețuit către voi înălțăm ruga. Nu ne arătați deodată soarele, purtați-ne pas cu pas de la o stea către alta.

Lăsați-ne în tăcere să-nvățăm din nou să trăim.

Altfel s-ar putea ca trîlul unei păsări, ciuturile pline de la izvor să facă să își nească durerea noastră prost pecetluită și să ne măture ca pe o spumă.

Noi vă implorăm: Încă nu ne arătați un ciine, un ciine turbat, căci se prea poate, se prea poate, întîmpla, ca pulbere din noi să se aleagă, căci ce țin legate fibrele ființei noastre cu respirația tăiată și fără putere, cu suflutele care au evadat în ceas de miez de noapte mult nainte chiar ca trupurile noastre să fie salvate în arca unei clipite?

Noi cei ce-am supraviețuit vă strîngem tare mîna și recunoaștem minerva voastră. De voi ne leagă bun rămasul în prag, rămasul bun ce ni l-am luat. Și doar prin el legați sîntem de voi.

O, noapte a copiilor plîngînd

O, noapte a copiilor plîngînd! Noapte a copiilor purtînd semnul morții!

Somnul găsește zăvoarele trase. Cumplite îngrijitoare au luat locul mamelor.

Le-au încordat în mușchii mîinilor moartea perfidă și-o seamănă și în pereți și în grinzi. Pretutindeni clocotește moartea în aceste cuiburi de groază. Frica îi alăptează, nu laptele mamei.

Ieri le chema încă mama, ca o luncă albă, somnul pe gene, ieri mai țineau într-o mină păpușa cu roșul obrazilor pălit de atîtea sărutări, într-o altă mină, ursulețul de cîlți și-acum vîntul morții pe care dragostea lor îl face iarăși frumos,

le umflă cămășile, trece prin părul pe care n-o să-l mai pieptene nimeni.

LEO HEBRAEUS

Una din cele mai remarcabile figuri ale iudaismului medieval, după Maimonide, este fără îndoială Rabi Levi ben Gerșon, intrat în literatura ebraică sub numele abreviat Ralbag, iar în cultura secolului al XIII-lea sub numele latin Leo Hebraeus.

S-a născut la Bagnols, în Provence, în anul 1288. De tânăr se face cunoscut ca matematician, și astronom, domenii ilustrate înaintea sa de personalități ca Rabi Abraham ben Rabi Isaac din Barcelona. Ibn Ezra și alții. La vârsta de 30 de ani el scrie prima sa carte „Maasei hașev”, în limba ebraică, despre aritmetică, apoi alte câteva lucrări de algebră, geometrie și trigonometrie. Aceste lucrări îl fac cunoscut lumii științifice, iar numele său capătă prestigiu.

Acest spirit cercetător era îndreptat în măsură egală spre teorie, dar și spre aplicațiile ei practice. Așa se explică invențiile tehnice făcute de Ralbag, dintre care unele au jucat un rol cert în istoria progresului uman.

Prima dintre ele a fost un aparat simplu cu ajutorul căruia se putea stabili cu exactitate poziția astralelor. Această invenție a fost folosită de navigatorii de atunci, care înfățișau mari greutăți în privința orientării. E fapt dovedit că însuși Cristofor Columb s-a folosit de acest aparat în expedițiile sale ce au dus la descoperirea noului continent.

Ralbag a descris acest aparat — denumit

PROFIL

baculus — în cartea sa „Milhamot Hașem”, scrisă de asemenea în limba ebraică. Din ordinul papei Clement al VI-lea cartea fu tradusă în latină, încă în timpul vieții autorului. Cartea stărnii un interes atât de mare încât renumitul astronom Kepler s-a străduit să capete un exemplar.

Mai târziu Ralbag și-a perfecționat invenția, adăugând aparatului un dispozitiv de captare a razelor solare spre a obține o imagine reprodusă — ceea ce ar putea fi indicat drept o primitivă cameră obscură fotografică. Cu ajutorul acestui aparat, Ralbag întocmește cunoscutele sale Luhat hathuna, hărți astronomice care-i atrag elogiile celor mai de seamă învățați ai timpului.

În domeniul iudaicistii numele lui Ralbag s-a impus mai ales prin comentariul său asupra Bibliei, la care a lucrat zece ani, între 1328—1338. La baza acestor comentarii se află concepția autorului potrivit căreia Biblia cuprinde în întregime taina dumnezeirii și a creației. Divinitatea și toate fenomenele legate de ea s-au dezvoltat prin Biblie, care a existat încă înainte de actul creației lumii și ca atare cuprinde toate tainele creației.

Concomitent cu demonstrarea teoriei sale, autorul se ocupă și de structura și sensul cuvintelor, ceea ce îl situează printre precursorii unei științe ce avea să se dezvolte mult mai târziu, anume filologia.

Ralbag a comentat toate scrierile sfinte, unele dintre ele, c drept, doar în mod sumar. În această operă a avut de făcut față unor greutăți considerabile, legate de perioada agitată în care a trăit. Astfel, se știe că dorind să-și lărgască la un moment dat comentariul la Talmud el n-a putut s-o facă deoarece i-a fost cu neputință să găsească în orașul său un singur exemplar, toate fiind nimicite de cruciați.

Ralbag a trăit o mare parte a vieții la Avignon, unde a găsit mecenaji pentru cercetările sale de astronomie și astrologie.

În ultima perioadă s-a stabilit la Perpignan, unde a și încetat din viață, în anul 1344.

EXPOZIȚIE MASADA

La Londra va fi organizată o expoziție în cadrul căreia vor fi prezentate publicului o parte din descoperirile făcute cu prilejul săpăturilor arheologice de la Masada. Cu acest prilej, prof. Igal Yadin, conducătorul expediției, va ține câteva conferințe.

meridiane

O obște puțin cunoscută: a evreilor kurzi

Una din colectivitățile puțin cunoscute este fără îndoială cea a evreilor kurzi. Se știe prea puține lucruri nu numai despre trecutul acestei obști, dar și despre obiceiurile și felul de viață pe care-l duc în zilele noastre membrii săi. Iată de ce o carte apărută recent la Buenos Aires, a istoricului N. Kantorovitz, a fost primită cu interes, deoarece cuprinde date interesante despre evreii kurzi.

Kurzii, un popor convertit la islamism în epoca marilor cuceriri arabe, trăiesc pe un teritoriu întins, care astăzi ține de 3 state — Iran, Turcia și Irak. Această populație și-a păstrat în mare măsură pînă în zilele noastre străvechea lor structură socială și economică, bazată pe comunitatea de trib și familie.

Savantul Walter Fischl, specialist în materie de istorie a comunităților evreiești din Orientul-mijlociu, a vizitat cu câțiva ani în urmă teritoriul locuit de kurzi fiind uimit de viața multicoloră a comunităților evreiești de aici. El descrie așezările locuite exclusiv de evrei și se exprimă în termeni elogiși despre fermele lor de vite și livezile de fructe. În orașe, savantul a întâlnit muncitori evrei arși de soare, care lucrează la șosele etc. Imbrăcămintea evreilor este la fel de pitorească și de colorată ca a celorlalte femei de aici: ca și ele, poartă turbane, iar unele au ca podoabă un inel trecut printr-o nară, întocmai cum avea Rebecca, atunci cînd Eliezer a adus-o la casa patriarhului Avraam, spre a deveni soția fiului său Ithak.

Problema originii evreilor kurzi este departe de a fi fost rezolvată. Ca și cei din Caucaz ei se consideră urmașii celor zece triburi pe care asirienii i-au izgonit din Iudeea, în anul 722 înaintea erei noastre. Dovezi serioase în sprijinul acestui punct de vedere nu există însă.

Un interes deosebit prezintă limba vorbită de evreii kurzi, deoarece din antichitate pînă în zilele noastre ei se servesc de dialectul arameic. Se știe că arameica a constituit multe secole limba comună a celor mai multe popoare din orientul apropiat. Ea s-a menținut ca limbă dominantă pînă în secolul al VII-lea, cînd în urma cuceririlor arabe, această limbă i-a luat locul. Doar evreii kurzi și-au păstrat limba și astfel arameica a supraviețuit pînă în zilele noastre.

Viața religioasă a evreilor kurzi este prea puțin dezvoltată. În lipsa unor așezăminte proprii ei se adresează pentru orice chestiune rituală rabinilor din Bagdad. Proprii lor rabini nu au un domiciliu stabil, ci peregrinează de la o așezare la alta, supraviețuind în acest fel viața religioasă a obștei. Tot așa, în așezările evreilor kurzi se află prea puține sinagogi, iar acolo unde există — sînt de fapt barăci de lemn. Doar în orașul Amedia se află o sinagogă mai mare, construită cu șapte sute de ani în urmă.

Evreii kurzi sînt foarte mîndri că pe teritoriul locuit de ei se află mormîntul înțeleptului Ezra și al profetului Daniel. Și mai mîndri sînt de faptul că ei trăiesc în apropierea muntelui Ararat, unde s-a oprit arca lui Noe, după popotul biblic.

Această obște nu a produs o literatură originală. Nu este însă mai puțin adevărat că evreii kurzi posedă un folclor bogat și pitoresc, alcătuit din cîntece și legende. Ei posedă de asemenea și o traducere a Bibliei în limba arameică.

Din rîndurile acestei populații s-a ridicat, în secolul al XII-lea falsul Mesia Dabid Alroy. Născut în anul 1155 în Amedia, Alroy a învățat la leșiva gaonului din Bagdad, pătrundînd toate tainele învățăturii sfinte. Mai târziu el se consacră științelor mistice, proclamîndu-se drept Mesia. Curînd în jurul său se strîng numeroși adepți. Alarmate de zvonurile fantastice ce încep să circule pe seama sa, autoritățile îl arestează pe Alroy, dar după 3 zile — susține legenda — acesta părăsește închisoarea fără ca paznicii să bage de seamă.

Refugiat în munți el continuă să se dea drept Mesia, izbăvitorul poporului, prevestind că o iurtună se va stîrni și-i va duce prin văzduh pe credincioșii în orașul-sfînt Ierusalim. Numeroși sînt cei care dau crezare acestei prevestiri, așteptînd în ziua și la ceasul sorocit pe acoperișurile caselor. Dar, firește, nimic nu se întîmplă.

Sfîrșitul acestui fals Mesia a fost tragic. Întrucît prevestirile sale nu s-au împlinit el începu a fi socotit drept vrăjitor șarlatan și e înjunghiat de socrul său, în timpul somnului, pe cînd abia împlinise vîrsta de 35 de ani.

Viața lui David Alroy a servit ca subiect de inspirație pentru mari mulți scriitori, printre care și Benjamin Disraeli, care și-a ales acest personaj ca erou al unuia dintre romane.

V. ISAC

Centrele comunitare evreiești din Franța

Sub titlul „O nouă înfățișare a iudaismului francez”, revista pariziană „L'Arche” publică un amplu reportaj despre Centrele comunitare înființate din inițiativa Consistoriului central al evreilor la Paris și în mai multe alte orașe.

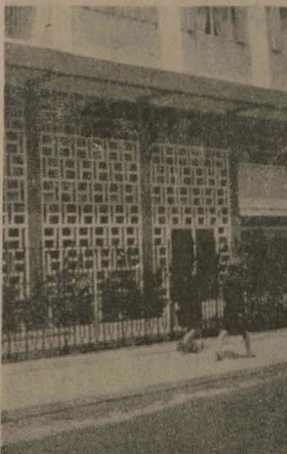
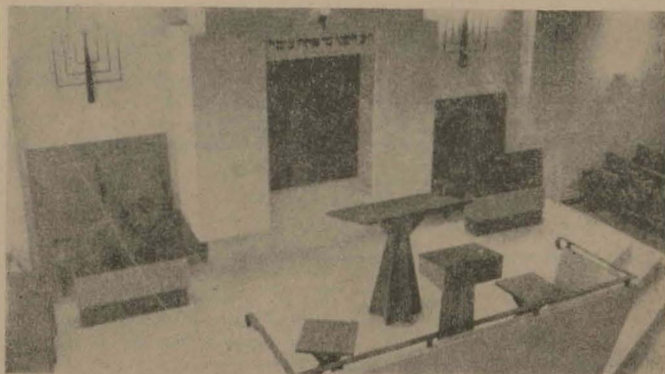
Menirea acestor Centre este de a grupa viața religioasă, culturală a comunității, de a oferi un cămin spiritual credincioșilor. Află prin concepție, cit și prin realizare ele corespund cerințelor vieții moderne. Astfel, aproape fiecare Centru comunitar este alcătuit dintr-o sinagogă, o bibliotecă, o sală de festivități — unde au loc deopotrivă oficii religioase (logodne, nunți etc.), dar servesc și ca sală de conferințe, salon de expoziții etc.

Spiritul modern și-a pus amprenta și asupra arhitecturii. Astfel, spre deosebire de stilul

monumental al templelor franceze din secolele trecute, cel al Centrelor comunitare se întregărează organic în urbanistica orașelor de azi. Același spirit modern și în ce privește arhitectura interioară, mobilierul etc.

Pînă în prezent au luat ființă peste 60 de asemenea Centre comunitare, cele mai mari fiind în cîteva cartiere ale Parisului, precum și în orașele Bordeaux, Caen, Strasbourg, Marseille, Metz etc.

Iată cum arată Centrul comunitar din orașul Saint-Etienne. Imaginea de sus reprezintă interiorul sinagogii. Mobilierul tradițional este mult stilizat. Fotografia din stînga reprezintă intrarea Centrului; cea din dreapta, balconul, iar imaginea de jos — chivotul sfînt.

Evreii din Pakistan

La Karachi, capitala Pakistanului, se află o mică obște evreiască în număr de 200 suflete.

Originea acestei colectivități este controversată. După unii istorici, ar fi vorba de descendenții evreilor salazari, care după izgonirea din Spania, în anul 1492, s-au răspîndit în întreaga lume. Ajungînd în India, o parte s-a stabilit la Bombay și în regiunea Cocin, iar o mică parte a peregrinat mai departe, stabilindu-se în cele din urmă pe locurile unde se află azi orașul Karachi.

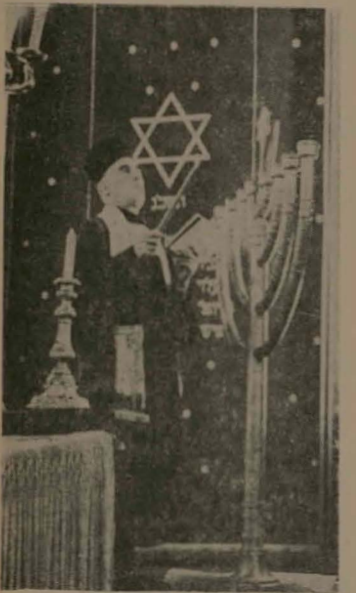
A doua ipoteză atribuie însă o vechime cu mult mai mare acestei comunități. Într-adevăr, partizanii acestei teze afirmă că ea ar fi veche de mai bine de două milenii, întrucît ar fi vorba de urmașii iudeilor veniți din Babilon, după distrugerea primului templu din Ierusalim.

Comunitatea din Karachi are o sinagogă, „Maghen Shlomo”, construită în anul 1893.

În afară de credința religioasă, evreii pakistanezi se deosebesc prea puțin de ceilalți cetățeni. Femeile poartă aceleași vestimente tradiționale, în familii se vorbește limba țării etc.

Președintele comunității este d. Simon Reubin. Această funcție a fost îndeplinită atît de tatăl, cît și de bunicul său.

TRADIȚIONALĂ SĂRBĂTOARE DE HANUCA

Prim-cantorul A. Gutman aprinde Menora de Hanuca

Și în acest an sărbătoarea de Hanuca a fost prăznuită după tradiție în obștea noastră.

În seara zilei de 11 decembrie a.c. (28 Kislev, a cincea zi de Hanuca) credincioșii au venit la templul coral din București spre a lua parte la festivitatea aprinderii luminărilor. Au fost de față conducătorii ai Federației Comunităților Evreiești (M), și Comunității evreilor (M) din București, clerici etc.

Rugăciunea de aprindere a luminărilor de Hanuca a fost intonată de prim-cantorul A. Gutman, acompaniat

de cor. Tot d-sa a executat și alte canturi pentru această sărbătoare, printre care: *Ma tovu, Mizmor și Hanuc-at* etc.

D. av. Daniel Segall, președintele Comunității evreilor (M) din București a rostit cuvântarea ocazională. D-sa a arătat că Hanuca este una din cele mai populare sărbători mozaice, pentru că ea simbolizează victoria spiritului iudaic asupra celor care au căutat să înlocuiască religia noastră monoteistă cu cultul păgîn. În acea vreme, dușmanul din afară a reușit, cu ajutorul unei pătri conducătoare înstrăinate, să introducă acest cult păgîn, ajungîndu-se la profanarea Templului.

Poporul privea cu durere această pîngărie a credinței. Într-o mică așezare — Modiin — de lângă Ierusalim, bătrînul preot Matitiah, împreună cu cei cinci fii ai săi, se ridică împotriva profanării Casei Domnului, chemînd la luptă împotriva împalatorilor. Dușmanul, mult superior ca număr și putere, este învins, Templul este curățat de cultul păgîn. Aceasta a însemnat un izvor dătător de puteri pentru generațiile care au urmat. Pilda Macabeilor, care nu au pregetat să se ridice întru apărarea credinței, a însoțit pe urmași. Celebrînd astăzi acele întâmplări, ne reafirmăm atașamentul la credința strămoșească și în același timp hotărîrea de a lupta pentru împlinirea nobililor idealuri de pace și frățietate între oameni și popoare.

În partea a doua a sărbătoririi, învățăceii Talmud Torei au executat, sub conducerea dirijorului A. Schwartz, un program de cîntece religioase și populare care evocă minunea săvîrșită în zilele de Hanuca.

Igiena în Biblie și Talmud

(Urmare din pag. 1-a)

Și din alte pasaje tragem concluzia că Talmudul știe să facă distincție și să clasifice alimentele după valoarea lor nutritivă. Astfel, nu se spune că, după carne, ouăle de preferat moi sînt alimentul cel mai hrîntor.

Laptele de capră e considerat cel mai bun. Cea mai bună brînză este aceea făcută în aceiași zi (Sab. 134a). Zerul nu este sănătos.

În regimul alimentar recomandat de Talmud, legumele sînt considerate de mare importanță, atît de importante încît se spune că nu e indicat să se locuiască într-un oraș care nu are o grădină de zarzavat (Ier. Kidușin). Legumele proaspete măresc pofta de mâncare (Sab. 140 b.) dar nu trebuie să mîncească în primele patru ore ale zilei (Ber. 44 b.). Ceapa și usturoiul sînt deosebit de prețuite (B. K. 82 a.) dar nu se recomandă mamelelor însărcinate și celor cu copii mici. În ce privește morcovii, părerile erau împărțite, în timp ce varza era considerată hrîntoasă (Ber. 44 b.) iar sparanghelul „întărește inima și ochii și ajută digestia” (Ber. 51 a.).

În ce privește fructele, Talmudul arată că strugurii albi sînt totdeauna buni, dar cei negri numai în timpul culegerii. Smochinele dau energie, iar curmalele proaspete ajută împotriva constipației. Merele sînt bune la orice boală (Zohar 3 : 40), măslinele slăbesc memoria iar nucile nu trebuie mîncate pe stomacul gol.

Vinul băut cu măsură este un aliment excelent, dar devine periculos cînd se întrece măsura. Numeroase pasaje talmudice arată prețuirea de care se bucura această băutură nobilă. Astfel, „Vinul face pe om să uite necazurile” (Sanh. 70 a.). „Cu cît vinul e mai vechi, cu atît mai bine”. (Ned. 66 a.). „Vinul trebuie degustat picătură cu picătură” (Suk. 49 b.). Vinul este cel mai bun medicament. (B. B. 58 a.), „face să se înmulțească singele” (Sab. 129 a.). Talmudul amintește de multe feluri de vin și bere; dar berea nu era apreciată.

O atenție deosebită e acordată apei de băut. Este interzis a se locui într-un oraș care nu are un rîu sau o fîntînă, sau a se bea apă dintr-un loc stătut. Apa de băut publică trebuie să fie departe de tăbăcării, cîmîtire și alte surse de contaminare (Tos. B. B. 1.). Înainte de a fi băută, se recomandă ca apa să fie minuțios examinată spre a se evita lipitorile și viermii.

În Talmud găsim și reguli amănunțite cu privire la igiena somnului. Așa, se arată că noaptea a fost făcută pentru somn (Eruv. 65a) și somnul este mai dulce spre dimineață. Nu se poate trăi fără somn, dar nici prea mult somn nu este sănătos (Git. 70 a.).

Recunoscînd faptul că viața depinde de respirație (Midraș Gen. 14 : Ioma 85 a.), învățății Talmudului sfătuiau oamenii să trăiască în case spațioase. (Pes. 114 a) cu ferestre spre spații largi (Midraș Ex. 14), prin care să poată intra soarele tîmăduitor (Ned. 8 b.).

Casa trebuie întreținută curată, vîruiată, măturată, stropită cu apă și balsamuri.

Străzile și piețele trebuie ținute curate (Talmud Simeoni 184).

Strămoșii noștri au respectat întocmai aceste indicații, căci surse istorice ne spun că în Ierusalimul antic străzile erau măturate zilnic. În Ierusalim era interzisă funcționarea cuptoarelor de var și depozitarea grămezilor de gunoai.

Talmudul consideră exercițiile fizice și munca binevenite, cu condiția a nu se exagera (Git. 70 a.). Exercițiile fizice erau încurajate (Tos. Sab. 17), și acela care nu avea o meserie e sfătuit să muncească la cîmp sau acolo unde e nevoie, spre a nu se lenevi (Avot Rabi Nat-ham 11). Viața sedentară provoacă constipație, prea multă mișcare obosește inima, iar plîmbarea a fost la început obligatorie pentru preoții înainte de a oficia în Templu; curînd spălarea miinilor înainte și după fiecare masă, la trezirea din somn, și după satisfacerea nevoilor fizice, a devenit obligatorie pentru fiecare. Aceasta rezultă și din aforismele: „Acel ce mîncă piine fără să se spele pe miini este la fel cu acela care conviețuiește cu o prostituată” (Sotah 4b).

Talmudul cuprinde sfaturi amănunțite cu privire la felul cum să se comporte omul spre a-și păstra sănătatea. Astfel, recomandă ca micul dejun să fie luat foarte devreme (Pes. 112a), indiferent dacă e vară sau iară. Aceasta întărește trupul și-l păzește de frig și căldură, de paraziți intestinali și de proastă dispoziție. Mesele trebuie luate la perioade fixe (Ioma 57 b.). Carneă să se mîncească la masa de seară (Ioma 75 b.). Hrana trebuie să fie plăcută ochiului. În altă parte Talmudul spune: „Iată o regulă al cărei fiecare cuvînt merită cîte un dinar: „Să nu mîncîni decît cînd ți-e foame; să nu bei decît cînd ți-e sete” (Ber. 62 b.).

În timpul mesei nu e recomandabil a se vorbi (Taam. 5a), nu trebuie să fi lacom; să nu mîncîni pînă nu-ți tai hrana în bucaș mic. Hrana și băutura care au fost deosebit de bune nu trebuie oferite altei persoane (Tos. Ber. 85). Rabi Aha l-a anticipat pe Napoleon cu 14 secole, atunci cînd a remarcat că „stomacul poartă picioarele” (Ber. 70 a.).

Talmudul abundă în sfaturi cum să se gătească hrana potrivită, atît pentru omul sănătos cît și pentru cel bolnav. Și aci ne vom mîrgini a da cîteva exemplificații.

„Rabi Isaac ben Eliezer avea un meniu special pentru fiecare zi a anului” (Midraș Lam. 3). „Sarea e necesară fiecărei mîncări” (Ber. 44a). „Piinea, vinul și untdelemnul sînt baza nutriției (Pesikta Rabati, Ekeb). „Pînă la vîrsta de 40 de ani este de preferat un regim alimentar consistent: după această vîrstă e indicat ca omul să mîncească mai ușor” (Sab. 152a). Dulciurile trebuie să mîncească ca desert”. (Midraș Ruth 3). „Băutul apei în timpul mesei stimulează funcțiunea intestinelor” (Ber. 40a). „Este mai bine să te abții de la carne și vin” (Hul. 48). dar „dacă cineva este învîțat cu oale, înlăturarea lor bruscă ar putea fi fatală” (Keth. 67b).

După masă este indicat a se face o scurtă plîmbare (Sab. 41 a.), aliminteri digestia se va face greu (B. M. 113b).

GLASUL CONȘTIINTEI

Un mare număr de membri ai obștei evreiești din Viena s-au adunat la sinagoga principală a orașului pentru a lua parte la un serviciu divin în memoria martirilor pieriți în ghetourile și lagărele naziste. În acest fel ei au ținut să-și exprime protestul împotriva hotărîrii tribunalului care l-a eliberat pe Franz Novak și alți criminali nazisti.

Opinia publică democrată și o seamă de personalități proeminente din această țară și-au exprimat, de asemenea, surprinderea și dezaprobarea față de atitudinea indulgentă a tribunalului. Astfel, președintele republicii, dr. Franz Jonas, într-un mesaj adresat parlamentului, a prevenit împotriva acestei atitudini arătînd că „Dacă nu vom izbuti să dominăm trecutul, atunci trecutul ne va domina pe noi”.

Într-o predică recentă, cardinalul König a condamnat și el ușurința cu care sînt privite de către unii crimele săvîrșite de către nazisti.

Informații

DARURI DE HANUCA

Darul de Hanuca este tradițional și face parte integrantă din ceremonialul sărbătorii, ca și luminărica aprinsă în cele opt zile, ca și frumoasele imnuri religioase ce le cîntăm în amintirea minunii prăznuite.

Continuînd această tradiție, Federația Comunităților Evreiești (M) a trimis pachete cu alimente rituale — dar de Hanuca — unui mare număr de coreligionari bătrîni sau bolnavi, din aproape toate comunitățile noastre.

INTREȚINEREA LĂCAȘELOR SFINTE

Întreținerea sfințelor lăcașe — temple, sinagogi, cîmîtire etc — este o preocupare permanentă a comunităților și a Federației.

La acest capitol, printre lucrările importante executate în ultima vreme se cuvine amintită îngrădirea cîmîtirului din Iași, lucrare de proporții, terminată în cursul lunii noiembrie a.c. Gardul, din prefabricate, se întinde pe o lungime de peste 2 000 m iar execuția lui a costat peste 330 000 lei.

BAILE RITUALE ALE COMUNITĂȚILOR

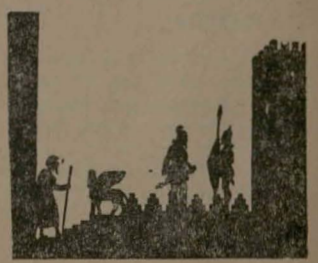
Pentru satisfacerea cerințelor credincioșilor, comunitățile întrețin cîte o baie rituală, asigurînd buna ei funcționare.

În ultima vreme au fost executate lucrări de reparații a băilor rituale de la Botoșani, Rădăuți etc.

Reînnoiți-vă din timp abonamentele pe anul 1967 spre a vă asigura primirea în continuare a revistei noastre.

Costul unui abonament este de :
12 lei pe 6 luni ;
24 lei pe 1 an.

Expediați banii prin mandat poștal sau depuneți personal la casieria Federației Comunităților Evreiești (M) din București, str. Dimitriei Racoviță, 8.

ÎN SPIRITUL PRIETENIEI ÎNTRE POPOARE

În cadrul unei solemnități festive, reprezentanții legislației Republicii Socialiste Română în Israel au împărțit premii unor tineri distinși la Expoziția internațională de desene de copii și tineret, care a avut loc în octombrie 1965 la București. La această expoziție au participat cu lucrări copii din 27 de țări. Un număr de 6 copii din Israel au fost premiați, printre care și cu premiul I al expoziției.

Solemnitatea înmînării premiilor s-a desfășurat la Ierusalim, în prezența ministrului României în Israel, Valeriu Georgescu, a atașatului cultural al legislației, Augustin Purcaru, a ministrului Turismului și Dezvoltării statului Israel, Moșe Kol, a ministrului-adjunct legho Saari, a șefului departamentului Aliat Hanoar, Itzhak Artzi și a unui numeros publ.c.

Sala era frumos pavoazăată cu o expoziție de fotografii înfățișând realizări ale poporului român și priveliști pitorești din România. Corul de tineret d-n Ierusalim a executat un program de cîntece românești și israeliene, îndelung aplaudat de cei prezenți.

Solemnitatea a fost deschisă de I. Artzi, care

a salutat pe oaspeții români și a mulțumit guvernului Republicii Socialiste România pentru organizarea expoziției care a constituit o demonstrație de prietenie între toți copiii lumii.

Di. M. Kol a subliniat că expoziția a ilustrat în mod fidel politica guvernului român de relații prietenești cu toate statele lumii, indiferent de regimul lor intern. Această politică creează o atmosferă de pace și duce la apropierea între popoare. Vorbitorul și-a exprimat satisfacția pentru relațiile prietenești care domnesc între Israel și Republica Socialistă Românie.

Un călduros cuvînt de salut a fost rostit de ministrul României, d. Valeriu Georgescu, care și-a exprimat satisfacția de a participa la solemnitatea și de a oferi premiile copiilor israelieni distinși la expoziția de la București. A această expoziție — a spus vorbitorul — a simbolizat ideile păcii, colaborării și frăției între popoare.

În încheierea solemnității, d. A. Purcaru, atașatul cultural al legislației, a înmînat premiile atribuite de juriul expoziției.

PROFEȚII

(Urmare din pagina I-a)

Căci din sferile înalte unde plana spiritul lor, profeții, așezându-se în fața polișilor sacre, divine, descoperă p'antul Providenței, în timp ce ei înșiși rămîneau în umbră, neștiuți de celelalte popoare.

Ar fi să diminuez rolul profeților dacă am vedea în ei doar niște tribuni ai pustului. Ei nimicesc ciocnind popoarele, unul de altul, unul contra altuia: ludeea e zdrobită de Chaldea, chaldeenii sînt zdrobiți de către asirieni, asirienii de către persi...

Departe de a se închide între zidurile unei singure cetăți, ale unei singure rase, profeții, cum îi numește și tradiția, purtători ai cuvîntului lui Dumnezeu. Piedestalul lor e atît de înalt cît îmbrățișează tot orizontul istoriei și fiecare secol se varsă ca un fluviu în oceanul timpului, căci ei nu proorocesc numai o serie de întîmplări izolate, sau de evenimente, ca oracolii greci, ci prevestesc o mare schimbare, o nouă omenire. Domna lui David este pentru ei vîrsta de aur, pe care o extind asupra viitorului. Ei văd mai dinainte, odată cu instaurarea acestei domnii ideale, cum unitatea divină pune stăpînire pe pămînt și cum această idee mintuie lumea veche. În acest înțeles s-a spus cu atîta dreptate că în fiecare capitol al lui Isaia se află cite o republică a lui Platon. Într-adevăr, profețiile oare nu s-au împlinit? N-a triumfat oare unitatea lui Dumnezeu? Dumnezeu lui Israel, sclav în Babilon, n-a detronat oare pe zeul babilonean?

Rivalităților dușmănoase ale lumii vechi nu i-a urmat, oare, ideea frăției popoarelor? Vechiul Testament nu-l cuprinde oare pe cel nou, după cum floarea se află în mugure?

Fața pămîntului n-a fost oare reînnoită? Iar dacă aceste lucruri sînt încă nedesăvîrșite, nu e mai puțin adevărat că fiecare, om, chiar fără să știe, lucrează la pogorîrea domniei lui David, după planul divin conceput de profeți, oamenii lui Dumnezeu. Iar oamenii care au descoperit cei dintîi această idee, au stăpînit cu adevărat înțelepciunea tuturor timpurilor și a tuturor formelor de viață.

Popoarele orientale admiteau existența inegalității între oameni din naștere, astfel că din voiața divină unii erau de drept robii celorlalți. Ca fundament al acestei idei, ei admiteau și existența zeilor-sclavi. Cum s-ar fi putut, dar, ca omul să se sustragă condiției sale de sclav? Aceasta era consacrată de dogme.

Ridicați ochii spre cerul politeismului. Ce vedeți? O întreagă erarhie de divinități deosebite ca rasă și uneori ca culoare, dependente unele de altele printr-o eternă robie. În virful acestei structuri găsim pe Osiris, pe Jupiter-tiran asemenea unui Faraon sau unui Agamemnon terestru. Mai jos de el, o oligarhie de zei-satrapă, leșeni, patricieni nemuritori, al căror rost era să înghiță mîrosul de tîmîie și să golească cupule de ambrozie. La picioarele lor forfotea un popor de demoni inferiori, ce se istoveau în munci sterile, departe de lumina zilei. Toți acești titani nu erau decît niște sclavi harnici care cu lanțuri de mîini și de picioare stăteau închiși, claie peste grămadă, în tenebrele adînci, ca în gropile Tar-

tariei. Tot niște sclavi erau și acei vîslăși cereștii care cărau planetele în bărci de aur, sau Cicliopii care în atelele uriașilor făureau și zi noapte săgețile de foc ale soarelui și tridentul lui Neptun. fără a mai pune la socoteală acea puzderie de telchini și cabiri feni-cieni care lustruiau metalele și cîrpeau universul învechit. Atîția trudituri neobosiți, ascunși în mîrunțiile pămîntului, în faldurile norilor, în peșterile mărilor, cu picioare de țap, cu ochi de flăcări, mereu încovoiați asupra lucrului, fără bucurii, fără zimbete, fără odihnă. Geniile egiptene, cu chip de pasăre prădănică, sprijinind pe umerii lor bolta cerului, Prometheus legat de stîncă sa, mai rău ca robul de plugul său, erau și ei sclavi, fără alt drept decît durerea sa fără sfîrșit, să suferă neîncetat și să muncească fără răsplăt și fără nădejde.

După această împărăție cerească ne putem da seama de stările de lucruri ce existau atunci pe pămînt. Mai rău era cît nici un sentiment de dreptate sau vreo idee de revoltă nu avea cum să se nască în inima omului rob. Căci cum ar fi putut sclavul de atunci să socotească soarta lui nedreaptă devreme ce existau și zeii îngropați ca și el, cufundați într-o muncă fără răgaz și fără bucurii? Bătrînul Saturn, înălțat, n-avea nici el mai mult decît o zi de libertate. De la cine puteau aștepta robii mîntuirea, devreme ce înșiși nemuritorii erau osîndiți suferinții? Robul nu putea să aibă o soartă mai bună ca zeul de la cirma corabiei lui Osiris: tot așa, ciobanul nu putea spera să fie mai fericit ca Faun, ce rățacea fără adăpost prin păduri. Nici chiar filozofia nu putea să facă mare lucru, nu putea să dregă sau să schimbe o stare de lucruri care nu putea nici să înceteze de a exista, nici să fie modificată, fără ca întregul edificiu să se prăbușească. Politicism și sclavie, aceste două sisteme se sprijineau reciproc, se completau unul pe altul. Acceptînd politeismul, antichitatea era obligată să mențină și sclavia.

Ce se cerea, dar, pentru a remedia răul? Societatea veche trebuia să fie nu reformată, ci desființată. Pentru a suprima sclavia pe pămînt, ea trebuia mai întîi desființată în cer, dîndu-i lui Dumnezeu independența, libertatea, unitatea. Îndată ce a fost descoperit Dumnezeu, a urmat, ca o consecință necesară, descoperirea unității genului uman. Dacă Dumnezeu este pretutindeni egal cu Sine însuși, atunci omul, făcut după chipul și asemănarea Sa, este pretutindeni egal cu omul. Negate sînt principiul castei și cel al sclaviei. Chiar dacă aceasta din urmă mai persistă un timp, ascunsă sub alt nume, baza ei a fost distrusă. În cer o familie sfîntă, pe pămînt o familie de popoare. Pe aceste principii se dezvoltă în Orient ideea emancipării progresive, pe măsură ce politeismul e părăsit. Poporul care în vechime înfățișa doctrina unității divine desființase în principiu sclavia. Potrivit legii lui Moise nu se putea răpi libertatea cuiva pentru mai mult de șase ani, ceea ce echivala cu o adevărată emancipare. Această poruncă o găsim în Exod, în Deuteronom, în Profeții.

Spiritul de egalitate este înrădăcinat în legea mozaică, chiar dacă exemplul din restul Orientului se opunea ca el să fie cu scrupulozitate pus în practică. Unde am putea găsi o contrazicere mai vădită a organizării întregii antichități ca în cuvintele legislației: „Adu-ți aminte că ai fost sclav în țara Mitraim și că Eternul Dumnezeu te-a dezrobii”?

Panaia Istrati inedit

Panaia Istrati a practicat variate meserii înainte de a se dedica scrisului, care i-a adus gloria. În răstăcirile sale prin țară și străinătate, el și-a cîștigat o pline amără, muncind rînd pe rînd ca vopsitor de case, zugrav de firme, zidar, lăcătuși, căldărar, ucenic, chelner, servitor, purtător de reclamă, fotograf și ziarist. Dar meseria pe care a practicat-o cel mai mult a fost cea de zugrav.

Ani de zile, bietul Panaia-zugravul a umb'at cu b.dineaua într-o mină și cu șablonul de mușama pătat în cealaltă mină, purtînd la gît trînceaua cu vopsea. Spinzurat pe ultima treaptă a unei scări, el și-a răsuțit gîtul în saloanele luxoase ale clienței sale, la Brăila sau în cine știe ce oraș din Orientul apropiat. Lucra cîte 10 ore pe zi, pentru te miri ce, înghițînd praf de var și inspirînd mîrosul de benzînă și anilină, cari îi otrăveau plămîinii, mincînd de tuberculoză.

Panaia Istrati era iscusit în meșteșugul zugrăvelii. Se pricepea în ale frescei în zugrăveală stilul rococo sau baroc — pe gustul propindegat de atunci. Meseria de zugrav l-a scos adesea d-n încurcături în vagabondăriile lui prin lume și mai ales prin Egipt, Siria și Liban.

Cu prietenul său Musa — pe numele lui adevărat Moriț — pe care-l cunoscuse pe vasul „Dacia”, în drum de la Constanța spre Egipt — Panaia Istrati a lucrat în tovărășie, amîndoi fiind exploatați de un alt zugrav, Solomon Klein din Beyruth, un bun de gură și descurăreț tare, spre deosebire de Musa-Moriț și de Panaia.

Atît Istrati cît și Moriț erau buni zugrăvovopsitori, dar nu se pricepeau deloc la tocmală, cedînd iute la preț și mulțumindu-se cu puțin. Dacă clientul era zgîrcit și hrăpăreț, atunci se alegeau mai cu nimica, doar să le ajungă cîteva zile pentru de-ale gurii, ca apoi s-o ia de la capăt cu foamea.

Despre Panaia Istrati — zugravul, se știe puțin din paginile cărții — În lumea Mediteranei” și din articolul apărut întîi în „Adevărul literar”, în care evoca pe prietenul său Samoilă Petrov, literaturizat sub numele de Mihail Kazansky. Cu acest meșter sobor, lipovan de origine, Panaia Istrati a executat o lucrare de vopsitorie și zugrăveală, la casa unuia Mișu Basarabeanu din Brăila. Era o lucrare în stilul încărcat al vremii, cu umpluturi, ornamente false, ștucaturi, a cărei executare cerea migăleală și gust.

Am apucat să văd camerele din palatul lui Mișu Basarabeanu, din strada Grădina Publică din Brăila, așa cum le zugrăvise Istrati. Era într-adevăr o lucrare de artizan. În una din sa'ioanele zugrăvite de el, și-a cîlit pentru întîia oară Victor Eftimiu piesa „Sfîrșitul pămîntului”, pe care a jucat-o apoi cu diletanți din societatea brăileană la teatrul „Rally”. Din dosul ușii, Panaia Istrati și Samoilă Petrov au urmărit citirea piesei, făcută chiar de autor.

De cele mai multe ori, Panaia Istrati nu lucra pe cont propriu, ci se lăsa plătit de un meșter, care lua vorba aceea — „caimacul”. La Brăila, unul din primii săi meșteri a fost un anume Singer. Într-un interviu acordat unui ziarist, pe cînd se afla retras într-o chilie la minăstirea Neamțului, Istrati își amintea de meșterul care, furios că nu lucra desul de repede, îi arăta cum trebuia să lucreze.

Dacă știm din cîteva evocări fugare ale scriitorului ce amintiri i-au lăsat meseria aceasta de zugrav, nu am înregistrat pînă acum, în cărțile despre Panaia Istrati, nici o

evocare făcută de cineva care l-a cunoscut ca zugrav.

Întîi însă că scuturînd praful de pe hîrțile vechi, păstrate într-un dosar, am dat de o evocare făcută de un medic din Brăila, dr-ul S. Gabe, care l-a cunoscut pe Panaia Istrati ca zugrav, în calitate de client. Întîi cum îl descrie acesta.

„Era în 1914—1915, exact nu-mi amintesc. Mi-a fost recomandat de un prieten, că e un zugrav serios și cinstit. Și într-adevăr, într-una din zile s-a prezentat și examinînd cu amănunțime camera, mi-a cerut 40 de lei pentru lucru, cu toate că la acea epocă se plătea cel mult 30 de lei. Mi-a adăugat însă că el lucrează numai „în tibișir”, că o să-mi placă și că „vorba e vorbă”. Ne-am învoit și i-am dat 20 lei, drept arună și pentru „materiale”.

A doua zi s-a prezentat la lucru. A muncit sîrguitor patru zile, căci spre nenorocul lui a fost nevoit să ștergă vechile zugrăveli făcute cu anilină, care a intrat adînc în tencuială. Nu s-a lăsat pînă nu a lăcut pereții curați albi ca un caș.

Cum lucra? Cocolat pe scară, lucra deobi-cei fără întrerupere pînă la amiază, ca să revină după cîteva minute cu ceva merinde pentru sărăcăciosul său prînz, compus din piine și brînză sau pepene.

În timpul lucrului, vorbea, vorbea mereu, povestind. Nu puteam să nu-mi exprim adîncă mea mirare pentru vorba lui aleasă.

Era foarte serios. Glumea rareori, prevenitor pentru cei din casă, ca să nu îndîpună pe cineva. Îmi vorbea cu durere de boala lui (era tuberculos) și își exprima dorința să meargă la un sanatoriu, ca să se poată îndrepta. Dar cu amărăciune îmi spunea că va fi greu, dacă nu imposibil, să ajungă la sanatoriu. Și atunci îmi vorbea de inegalitatea dintre oameni, de mișcarea socialistă, de sindicate... După patru zile de muncă, a terminat cu zugrăvitul camerei (lucrare singur). Era lăcută numai „în tibișir”, căci „vorba e vorbă” la meșterul Istrate... Tirziu, după ce Români Rolland l-a numit „Un Gorky balcanic” mi-am dat seama de ce l-am ascultat cu atîta plăcere, vorbindu-mi ceasuri întregi...

De la episodul din viața de zugrav a lui Panaia Istrati, povestită de unul din clienții săi, dr-ul Gabe, trecuseră 14—15 ani.

În 1930, iată că vine în țară, trimis de un mare ziar din New York, Isac Horovitz, de asemenea originar din România, scriitor de limba idiş.

Panaia Istrati se afla și el în țară. La Iași, „l-a descoperit” pe Isac Horovitz, cu care a legat o mare prietenie. Venind amîndoi la Brăila, ei se întîlniră la o agapă amicală, în casa unui medic evreu. Era casa de pe Bulevardul Cuza — bulevardul cu tei și salcîmi cîntat de Perpessiciu și Mihail Sebastian — pe care cu 14—15 ani în urmă, Panaia Istrati o zugrăvise. Casa dr-ului Gabe, azi decedat, unul din clienții zugravului Panaia Istrati.

În această casă, în care se afla de astădată ca oaspete de onoare, Panaia Istrati a trăit — cum el însuși a povestit — „o clipă de înălțare sufletească cum n-am mai cunoscut de mult”.

Isac Horovitz a cîntat atunci, domol, „Pe lingă boi” de Coșbuc, tîlmăcînd de el în idiş, iar Panaia Istrati a cîntat pe toți cu darul lui de povestitor, același dar ce a surprins pe dr-ul Gabe, cu 14—15 ani în urmă.

SAVIN SOLOMON

Premieră la T. E. S.

Pe scena Teatrului Evreiesc de Stat din București se reprezintă cu mult succes comedia „Blazonul” de Șalom Aș. În clișeu: scenă din spectacol.

LEON W. WELLS

BRIGADA MORȚII

○ mărturie zdrobitoare
despre barbaria nazistă

Leon W. Wells, autorul acestei cărți, în același timp document și avertisment, s-a născut la Stolnow, lângă Lwow (Polonia) la 10 martie 1925.

În 1939, el își termina tocmai liceul din Lwow. Aparținea unei familii foarte unite, care păstra cu sfințenie legile și obiceiurile comunității israelite a orașului. Dar izbucnirea războiului și toată această fericire finisată este distruasă. Lwowul este ocupat de trupele naziste și prigoana sălbatică împotriva evreilor se dezlănțuie cu furie. Evreii sunt prigoniți, bătuți, torturați, masacrați. Cu toată virsta lui fragedă, Leon Wells este internat în lagărul de tristă amintire Janowska. El reușește însă să evadeze. Între timp, toată familia lui, cei și rudele apropiate, au fost exterminate. Prins, este trimis să lucreze în brigada morții. Timp de săptămâni și săptămâni, din zori și până în noapte și din noapte până în zori el a trăit în contact cu moartea, respirând același aer, ascultând același cântec și singeroasă de unde nu s-au mai întors vîi dezlăt oameni pe care o întâmplare ieretică a voit ca să-i plăstreză, ca să facă din ei martori.

Împreună cu tovarășii lui de suferință, Wells mergea din ripă în ripă din gropi comune în gropi comune, ca să dezgroape victimele nazistilor. Apoi le ardeau pe niște ruguri uriașe și împrăștiau cenușa peste dîmpii, ca astfel să nu mai rămîna nici urmă. Cu prilejul unei răscoală, cîțiva deținuți au reușit să scape și într-un bordel amenajat sub un stîluc, au așteptat sosirea armatei eliberatoare.

După douăzeci de ani de la grozăvia hitleristă, Leon Weliczker Wells a scris cartea "Ca pămîntul să-și amintască."

Marele merit al cărții lui Wells este că autorul a reușit să povestească cu o rară obiectivitate, fără nici un artificiu, toate evenimentele pe care le-a trăit. Povesteste toate întâmplările groaznice prin care a trecut el și toți ai lui, în fraze simple, neclătate fără urmă de patimă.

15 Iunie 1943.

Ziua a început ca de obicei. Deșteptarea la ora patru și jumătate. Deținuții, cu corpul scheletic își iau în mare grabă zdrențele ce le tin loc de îmbrăcăminte și-și crăiesc drum spre ieșirea din baracă. În mijlocul busculadelor, fiecare caută să ajungă la timp la apel. Din toate părțile se aud oferte: "Cine vrea puțin unt? Călea caldă... Plîne? Am un șterg!" Deoarece alți clienți cit și "traficantii" sunt lipsiți de bani, piinea se vinde în porții de cîte 100 de grame, adică tot atît cît este rația noastră zilnică. La bursa neagră a lagărului valorează doi zloti (În epoca aceea, de 40 de ori prețul piinii vindute oficial). La o piine de un kg. beneficiul normal e cel de o rație.

Împreună cu ceilalți mă năpustesc în latrină. Un lung șir de deținuți a luat-o înaltimea. Îmbulzula e atât de mare, încît nu poți nici intra, nici ieși. În sfîrșit reușesc să pătrund înăuntru. Aici domnește o dezordine de nedescris. Se aud strigăte: "Nu te urîia pe mine!.. la seama, mă! Împlinși înăuntru!" Iăstînd o bucată de hîrtie (ea în orice lagăr, hîrtia servea drept monedă de schimb) ai dreptul să te așezi o clipă pe vine, căci یرeșe de stat jos nici nu poate fi vorba.

În fața fiecărui dintre ocupanții provizorii ai latrinelor s-a format o coadă. Se cerea pentru rînd, urlînd la unison: "Grăbește-te, o să termin imediat la lucru!" Alții încearcă chiar să amenințe: "Întinde-o, de nu te arunc înăuntru!" În sfîrșit, omul, se ridică. Abia se instalează urmăru-l că un alt deținut îi spune: "Dă-mi locul lîtu pentru o bucată de hîrtie." Afacerea e încheiată. Certurile încep din nou, dar toată lumea și-ă răpede seama că noul ocupant e un "calîr" și că amenințările n-au nici o influență asupra lui.

Reușesc să ies în sfîrșit de la latrine și dînd la o parte mulțimea alerg la spălător, unde dezordinea atinge apogeeul. În schimbul citorva geozilor un deținut îmbrăcat în zdrențe își vinde un bidon cu apă, pe care și l-a procurat ajungînd la robinet înaintea celorlalți. Nu-și poate permite să-și păstreze apa pentru el: are prea mare nevoie de bani și nu există altă cale să-și cîștige. Rația obișnuită din lagăr — o sută de grame de piine și un litru de apă caldă, denumită "supă", în care plutesc cîteva boabe de fasole — nu e suficientă ca să rămîna în stare de a munci și fără "cap la" nu poate face "comert". În plus lucrează în interiorul lagărului și numai deținuții care fac parte din echipele externe pot subsista, grație a ceea ce reușesc să introducă și ascuns. Dacă are „o zi bună", adică dacă reușește să strîngă cinci sau șase bidoane de apă și dacă

găsește cumpărători pentru toate, va cîștiga atît cît să-și cumpere o rație de piine.

Cumpăr un bidon de apă și mă spăl. După aceea, în schimbul a cincizeci de groși îmi procur o rație de cafea. Nu trebuie să faci coadă pentru aceasta. Deținuții cei mai vîrați și-au atribuit acest monopol și noi trebuie să ne folosim de mijlocurile lor. De altfel, dacă ești prins dînd trîcoale la buclărie poți primi o lovitură de basion, deoarece poliția lagărului presupune imediat că încerci „s-o ștergi".

Pe urmă mă îndrept spre șeful meu de echipă ca să-mi iau rația de piine. El ridică piinile pentru grupul lui și le repartizează. Se găsește deja pe Appelplatz (platoul de apel) unde deținuții se sîrîng în coloane de cinci. Toate brigăzile au locurile lor stabilite. Cu bastonul de cauciu în mînă, polițiștii își strîng turma lor nenorocită.

"O-le șol, rația mea de piine, vă rog!"

"N-ai primi-o încă?" Își privește lista unde sînt punctate numele celor care au și primit-o. Sînt alții care încearcă s-o ia de două ori.

Mîncînd, îmi reiau locul. Abia am înghițit prima înbucătură, cînd un camarad mă roagă să împart cu el. Coloanele sînt în curs de formare și rîscă să fie lovit cu bastonul peste cap, dar foamea e mai puternică.

În sfîrșit, iată-ne adunați, în ordine și în poziția de drept. Irișoarea e înspăimîntătoare, fiecare brigadă are formația unui dreptunghi, căruia i-ar lipsi o latură. Sîntem alinivi, cînd cîntă, cu fața spre centrul pîrîului.

Șeful de echipă, care pot fi recunoscuți după brăsarcula lor galbenă, albastră, roșie sau albă, stău la dreapta brigăzilor pe care la comandă. Fetele și îmbrăcămîntele deținuților indică ocupația lor. Cei de la brigada „Os.bahn" (calea ferată din est) sînt negri de funing ne și foarte slabi. Alunca e deosebit de grea și oamenii sînt bătuți în permanență. În plus e aproape imposibil să faci „comert" și trebuie să se mulțumească cu rația obișnuită a lagărului. Alte brigăzi sînt mai bine îmbrăcate și par mai curate: muncesc în oraș în condiții mai bune. Așteptăm cu nerăbdare clipa ieșirii din lagăr.

Afară, în fața porții, orchestra începe să cînte. (Acestă orchestră, cuprinzînd 60 de deținuți, printre care mai mulți artiști cunoscuți pe plan mondial, cîntă totdeauna la plecare noastră la lucru, la întoarcerea noastră în lagăr, la terminarea zilei și atunci cînd gîrzile excoartează cîte un grup de oameni ca să-i împuște.) Știm că azi, ca de altfel în toate zilele, orchestra va cînta, "tangoul morții" pentru un număr dintre noi.

În sfîrșit, poarta lagărului se deschide și intră trei SS-își urmași de o cîine enorm. Fiecare este înarmat cu o mitralieră și învîrtește un bici.

O scurtă comandă: "Achtung, Mutzen ab!" În aceeași clipă ne descoperim parcă cu un singur gest și încremeniți într-o impecabilă poziție de drept, așteptăm cu răsuflarea tăiată comanda următoare. Nu ni se mișcă nici un mușchi al feței, o singură mișcare între rîndurile noastre ar fi deajuns ca gîzile noastre să impuște zeci sau chiar sute dintre noi- ceea ce de altfel pot face și din simplu capriciu.

Deodată, cineva strigă: "Nieder!"

Ne aruncăm pe burtă. Exercițiul se repetă de mai multe ori. Pe urmă după o îndelungată tăcere, prima brigadă primește ordinul să pornească. Urmează a doua a treia, etc..

Fiecare așteaptă cu nerăbdare momentul să lase pe poartă. În sfîrșit ne-a venit rîndul: "Links um, im Gleichschritt Marsch!" (La stînga împrejur, înainte marș). Mergem în pas cadențial, ca soldații. Imediat după ce a ieșit din lagăr, brigada noastră se oprește la comanda "Kolonne halt! Asasini noștri, cu un zîmbet ironic pe buze, ne privesc. Unga ei stău, Askarii în uniforme negre, cu privirea îndreptată spre comandantul lagărului. (Wilhaus, comandantul lagărului este înalt și slab. Zîmbește mereu unor gînduri, pe care ne temem să le ghicim. Ara gradul de Untersturmführer.)

La un semnal al șefului lor, Askarii pot încercuți brigada, obligînd-o să meargă pe un drum cunoscut de toți: miile de deținuți l-au urmat în acordurile "tangoul morții".

Știm cu toții că în cîteva clipe putem auzi un ordin scurt: "Ausziehen" (Dezbrăcarea!) iar după aceea "Dreh dich um!" (Stînga-împrejur!) și un foc de armă va face să ne prăbușim cu rația la pămînt, cu un glonte în ceală...

Șeful brigăzii raportează efectivul. Un SS-ist verifică exactitatea numărului și la ordinul: "Înainte marș!" pornim spre locul de muncă ce ne-a fost stabilit. Cîteva brigăzi au și ajuns și așteaptă ordinele inginerilor responsabili vine și el însoțit de un grup de SS-își care indică la împlinire 75 de deținuți. Mă alu printre ei. După spusele inginerului, un camion trebuie să ne ducă să muncim la șoseaua Zolkiew-Kulikow, în construcție. Trec cîteva minute. Nici un camion. Pînă la sosirea lui ni se ordonă să transportăm cărămizii și ni se indică locul unde să ne adunăm atunci cînd vom auzi strîgîndul: "Strassenbau Zolkiew Kulikow" (Construcția șoselei Zolkiew-Kulikow). Ni se dă un șef de echipă, un renumit boxer pe nume Gross, pe care comandantul lagărului, Wilhaus l-a salvat de mai multe ori de la moarte, aunci cînd brigada sa era trimisă la "cîșp". (Nazisții își executau victimele într-un fel de carieră de nisip, situată la o mică distanță de lagărul Janowska, așa încît despre condamnații la moarte, se spunea că se duc la "nisip") (N. Tr.)

Începe să plouă. O ploaie mărunț și pătrunzătoare.

La un ordin al inginerului, părăsesc cărămizile și mă întorc la atelierul de prelucrat plumb, unde lucrez de obicei. Discut mereu cu camarazii mei. Povestea cu construcția unei șosele nu miroase a bine: bănuim o cursă. De la fereastră urmăresc cu privirea locul nostru de adunare. Camionul tot n-a venit. Iți vîd pe deținuți mergînd în șir indian, cu capul aplecat și aerul abătut, putînd fiecare cîte cinci cărămizi. De unde sînt vîd și ceașorul de la înțirarea lagărului: acele lui înăntează foarte încet.

Se apropie ora prînzului. Plezia continuă. Pe fețele deținuților stropii de ploaie se preling ca niște lacrimi vărsate de natură...

Amază. Șeful brigăzii dă semnalul de încecare a lucrului. Cu pași triști ne îndreptăm spre buclărie. "Deușzeci și doi!" spune deodată cineva. Acest semnal anunță în totdeauna sosirea unui SS-ist: în cîteva clipe și fără să întoarcem capul, ne așezăm din nou în coloane de cîte cinci. Șeful de brigadă strigă: "Achtung! Mutzen ab!" Ne descoperim și înaintăm în pas cadențial. La comanda: "Mutzen auf!" ne punem iar bonetele; așteptăm să plece SS-istul ca să rupem rîndurile.

La ușă, santinela ne numără și-i înmînează șefului brigăzii noastre un bon de aprovizionare, indicînd numărul de deținuți ce urmează să fie hrăniți. Ne întoarcem în acea parte a curții unde se găsește bărcile; acesta-i locul unde luăm "masa". Este perfect curată. Prețutîndeni vezi treabîndu echipele de curățenie și deținuții responsabili cu menținerea ordinii, cu bastoane de cauciu în mînă. Pași noștri răsună pe drum. Ca toate drumurile din lagăr, și acesta a fost construit cu pietrele funerare din cimitirul evreesc: unele inscripții mai pot fi citite, "Brigada cimitirului", denumită "friedhofskolonne" se ocupă cu transportul lor.

Ajunși la buclărie, ne alinăm la o fereastră, cu gamela în mînă. Șeful de brigadă ne supraveghează ca nimeni să nu "umfle" o a doua rație. Fiecare primește fix polonicul care umple gamelele, sperînd să găsească dacă nu o bucată de cartof de mărimea unui bob de fasole, cel puțin cîteva boabe de orz.

După ce am fost serviți, caut să cumpăr piine. Supa nu-i altceva decît o apă caldă în care buclăria au fiert un pumn de zarzavat uscat și numai puțini își mai pot permite un supliment, dar nu mai găsești nimic. Doar responsabilul latrinelor are de vînzare cîteva țigări. În sfîrșit se întorc cei din "brigada cimitirului" și cumpără de la unul din ei o bucată de piine. Între timp supa mi s-a răcit. Ca toată lumea, și eu mă așez pe jos, aproape

de buclărie, și mîncîm. Unul din camarazi mei care a zbulit "să umfle" o a doua rație vrea s-o vîndă ca să-și cumpere piine. Termenul mîncării și mă duc la spălător ca să mă gamela. După aceea o altă, ca toată lumea de centură. Pauza de prînz de o jumătate de oră la sfîrșit. Adunarea. Ne întoarcem la lucru. Aproape de turnul de gardă un băiețel de vreo 18 ani e legat de un sîlp. Corpul e tot o vinătaie imensă. Nici nu mai are puterea să geme. Este astfel legat că piciorul nu-i atîng pămîntul. A primit 25 lovituri de bici. Această-i o condamnare la moarte: aunci cînd va fi dezlegat, nu va putea merge va fi declarat "kaput" și împușcat. Fiecare are munca începută dimineața, dar înainte ca să ne despărțim șeful ne amintește că ordinul lui să ne adunăm repede, fără să facem să aștepte.

Mă întorc la atelierul de prelucrat plumb. Discuția se reia. Să mă prezint sau nu atunci cînd vom fi chemați? Este oare vorba de cursă? Dacă voiam să ne trimețată la "nisip" de ce n-au făcut-o de dimineață, așa cum e obiceiul? De ce au nevoie de un camion? Deținuții sînt duși doar pe jos la muncă. Toți mă sfătuiesc să plec cu brigada mea, ei știu că la prima ocazie voi încerca să mă dez și să părăsesc lagărul și orăul și un milion îmi va oferi un minunat prînz de reuși.

În timp ce stăteam de vorbă în fața atelierului au sosit două camioane. Brigada noastră e adună. Mai am cîteva clipe de gîndire. Ajung la concluzia că dacă plec Gross, deținutul pe care Wilhaus l-a salvat de atîtea ori de la moarte, îmi pot asuma și acest risc.

Părăsesc atelierul în goană și sar în camionul în care e Gross. Un Scharführer, înalt, subțire, coboră și întrebă dacă există vreun timpăr printre noi. Toa ă lumea ridică mîni și strigă: "Eu sînt timpăr, cu sîni zidari, eu sînt zugrav!" Pentru a primi un glonte în ceală e dare necesar să cunoști o meserie! Spatele meu cineva spune: "Genug, genug" (Ajunge, ajunge)! Mă întorc: omul care vorbit este un Untersturmführer, un bărbat solid și frumos, la comandă grupului nostru și începe să ne numere. În loc să fim 75 sîntem deci 41, dar el declară că are două oameni pentru azi și că mîine va lua doi. După aceasta se instalează lîngă șofer și, să fim păziți camionul demarează.

Poarta grea de fier se deschide înaintea noastră. Ieșii din lagăr o luăm pe șoseaua mare, dar nimeni nu știe dacă ne îndreptăm în spre Zolkiew. Această ploaie mărunță e totuși să cadă. Ne întrebăm unde ne-o fi cînd camionul? Înaintea intrărilor, șosea acționează semnalizatorul: va coti spre stînga Pilchowiska, drumul "nisipului"! Ne lăbăm unde ne-o fi ducînd camionul? Întrebăm din privire: "Săntm?" Geșeful nostru de echipă, e primul care sare din camion. Altul urmează, pe un altul. Am și pus piciorul pe oblon, cînd o dată apare un enorm furgon transportînd zeci de Schupo" (prescurtare de la "Schupo" poliția de stat, înarmată cu securi și menținerea ordinii publice). Se alocun de armă. Camionul nostru se oprește. Cei doi deținuți care au sîrit după Gross urcă repede înăpoi. De ce, ne întrebăm căci e doar evident că sîntem duși la "nisip"? Nu este care mai bine să fim împaci încercînd să evadăm, decît să fim împaci să ne dezbrăcăm în mod rușinos în fața cârilor care au și misuit corpurile altor time? Camionul pornește din nou. În picior pe scară, cu revolverul în mînă, Scharführer ne ține la respect. Schupo ne urmărește și așteaptă la colul străzii Pilchowiska.

Ce așteptăm să ne răzvrîtim și să sculăm în fața asasinilor noștri? Nimic! Nu se poate deoarece aceasta n-are slujă nimănui, decît de a fi torturat înainte de a muri. Au fi pe un mijloc de a termina mai repede! Dar trebuie să te asemenezi alt de repede! Vom fi salvați de vreo minune? E ade-că de doi ani, sute de mii de ființe omenești au așteptat-o în zădar pînă la ultima lorflare... Ne mai rămîn cîteva clipe de viață. Se va înfăptui oare minunea?

În timp ce camionul își continuă drumul în vin în minte multe gînduri. Ce că păcătuit ca să fiu condamnat să-i vîd pînă înaintea mea pe tată pe mama, frații și surorile? De ce n-am avut mai mult curaj și la ucis alături de cei doi frați mai tînrî mei? N-ăs merge singur la moarte, eu, căruia îi e frică să moară, eu care l-am vădebrăcîndu-se înainte de a fi răpus... Și de această pentru a pieri în lagărul Janowska? Și iată că după douăsprezece zile pasesc același drum pe care au mers și ei. Dar fel ca toți din jurul meu, m-am buclărit fiecare zi că mă trăiesc încă și am să-mi fie cruțată viața! Spuneam neîncrede că eliberarea se apropie. Dar din nefericire moartea era și mai aproape.

Ploaia cade mereu. Camionul se oprește și este imediat în jurat de Schupo și de SS-își înarmați cu mitraliere. "Absteigen!" (Coborîți!) urlă Untersturmführerul. Toată lumea sare din camion.

ne așezăm în coloane de cite cinci, pe un rând. Un fum negru, greu și scribos se ridică dintr-o vâgăună adincă, lungă de mai multe sute de metri: e o groapă comună ce cupinde mii de cadavre. Pe versantul colinei sînt așezate grămezi de lemne. În fundul vâgăunii un Schupo, îmbrăcat în salopetă neagră, pune în funcție o mașină ciudată, legată de niște butoaie mari cu uie: pompat de mașină alimentează focul printr-o țevă grosolană de aluminiu. Auzim șuieratul flăcărilor. Poate că șuieratul provine de la cadavrele ce ard? Dar dacă deținutul sînt arși ce vie? Peste câteva clipe voi ști precis.

Untersturmführerul începe să vorbească, „Habt keine Angst!“ (Nu vă fie teamă! Sîntei aici ca să munciți. După terminarea lucrului vă întoarceți în lagăr).

Îl ascultăm cu neîncredere. Cunoaștem prea bine acest soi de discursuri. N-au spus ei oare tuturor celor ce au fost duși la moarte că sînt duși la „muncă”? Ni se ordonă apoi să golim buzunarele, pînătrînu-ne doar balista și țigările. „Să nu ascundeți nimic“, ne spune el. „Nu vă expuneți pericolului să fiți împușcați... Știu cum să vă perchezitionăm, vă cunoaștem toate trucurile.“ Aruncăm toate obiectele pe jos, inclusiv balistele și țigările: sîntem siguri că ne vor ucide.

„Wer war von euch Vorarbeiter?“ („Cine dintre voi a fost șef de brigadă?“) Doi oameni ies din rînduri: Herches, un înfărd blond, care va deveni „Oberjude“-le nostru (responsabilul evreu) și un bărbat de vreo patruzeci de ani, pe nume Lustman.

Ca și cum nu le-am cunoaște șiretlicurile! Există două ruguri: unii vor fi conduși la primul de către Herches, iar Lustman îi va conduce pe ceilalți la cel de al doilea, astăzi sigur.

„E vreun duigher printre voi?“ Fără să mă gîndesc, rid c mină. Ce am de pierdut? Dacă am puțin noroc mă vor trimite pe strada Pelczynska, să lucrez la cartierul general al S. D.-ului, căci cadavrele doar n-au nevoie de duigher. Pe urmă voi vedea cum se întorc lucrurile. În tot cazul, voi evada la prima ocazie. Și ați deținuți au ridicat mina, dar fiind cel mai mare am fost luat primul. Pe urmă Scharfurer-ul și doi Schupo, înarmați cu pistoale-mitralieră mă conduc cu doi camarazi, la locul unde trebuie să muncim. Aici nu mai întreb dacă am făcut bine sau rău prezentându-mă voluntar. Nimic nu putea fi mai rău decît ceea ce mi se înîmplă. Acum nu mai poate fi vorba de evadare. Ni se comandă să ne oprim.

„Aici vom construi „Bunker-ul“ (cazemată) în care veți locui, „ne explică Scharfurerul. Ne aflăm pe un fel de platformă de mai multe sute de metri pătrați, dominată de povirnișuri abrupte. Ripa nu-i departe.

S-a mai lucrat pe această platformă: o parte a cazematei e într-adevăr construită. Totul e limpede. Îmi amintesc că am auzit spunîndu-se că trei brigăzi au muncit aici înaintea noastră: niciuna n-a lucrat mai mult de trei zile. Acum știu ce mă așteaptă. Scharfurerul poate să ne spună mult și bine că-i interesul nostru să lucrăm îngrjiți, fiind vorba de viitoarea noastră locuință, cunoscută adevărul. Vom lucra virtos trei zile, după care vom termina pe unul din ruguri. Altă brigadă va pleca din lagăr, sub pretextul construirii unui drum la

Zolkiev sau la Bozka și ne va ajunge aici în această vâgăună a nenorocirilor.

Scharfurerul împarte scule și ne dă instrucțiuni. Ne întrebăm din privire: există oare un adevărat duigher printre noi? Se pare că toți trei am avut aceeași idee: poate că altul cunoaște munca și eu mă voi mărgini să-l ajut. Dar nu-i cazul și Scharfurerul își dă seama. Unul dintre noi îl încunoștințează că în grupul nostru există un deținut care e într-adevăr de meserie. Scharfurerul îl trimite după el și peste câteva minute începem munca sub îndrumarea acestuia. Nici el nu se pricepe prea bine în materie de construcție, dar de bine-două reușim ca lucrarea să înainteze. Am vrea să știm ce s-a întîmplat cu camarazii noștri, dar cum nu-i voie să vorbești nimănui nu pune nici o întrebare. Toțiș, „duigherul“ reușește să ne spună: „Acolo jos e infernul.“

Deodată, Scharfurerul ne poruncește să întrerupem lucrul și să adunăm sculele. Bine supravegheși coborîm în ripă, unde-i regăsim pe ceilalți. Ne încovoim din nou în rînduri de cite cinci. Flăcările ne ard fața, tumul ne face să plîngem, ne sufocă. Auzim troznete rugurilor. Numeroase cadavre întind brațele spre noi, ca și cum ne-ar implora să le salvăm. Mulți morți au gura deschisă, parcă ar vrea să strige: „Sîntem tații și mamele voastre. Noi v-am crescut, noi am avut grijă de voi cînd erăți mici. Și iată că ne aruncați fără milă în jăratecul ăsta!“ Dar ca și noi, n-ici ei n-au dreptul să vorbească, sînt păziți. Astfel ne-ar ierta poate, deoarece știu că nu ascultăm de călăii lor decît sub amenințarea biciului și a mitralierelor. Da, ne-ar ierta cu siguranță, părinții noștri care ard în fața noastră și care ar răbda chinuri și mai mari ca să ne ferească pe noi de suferințe. Dar noi, ce putem face?

Tată, dacă a trebuit să vii aici, De ce nu mi-ai fost dat să te însoțesc? Moartea ne-ar fi luat împreună și totul s-ar fi sfîrșit

N-aș sta azi singur la mormintul tău, Constrîns să-ți ard trupul înaintea de a mî-ni-lui cu tine...

Ne bălăcim în bălți de sînge, așteptînd nu știm ce! Poate moartea, numai dacă nu ne duc din nou în lagăr să petrecem noaptea în „celula morții“, ca cele trei brigăzi care ne-au precedat? De pe coline, Schupo își îndreaptă pistoalele-mitralieră spre noi; sînt înarmați ca și cum s-ar pregăti să plece la atac. „Hast du genug Kugeln?“ („Ai destule gloanțe?“) îl întrebă unul pe vecinul său. Noi ne privim. Vor să ne ucidă?

Herches, „Oberjude“-ul nostru raportează efectivele. Patruzeci și doi. Răsună un ordin; „Rechts um!“ („La dreapta împrejur!“) Execuția are Întoarcerea noastră e mai puțin regulamentară decît în lagăr, din cauza cadavrelor pe care le călcăm în picioare. Pe urmă, cinci cite cinci, începem să urcăm versantul abrupt și alunecos al vâgăunei. Am fost preveniți că cel care va lua brațul de pe vecinul său va fi răpus de un glonț în cap. Peste puțin am ajuns sus și ne regрупăm acolo

unde am fost cu trei ore mai înainte. În fine, deținutii capătă din nou curaj și încep să respire. Înainte de a pleca, șeful Schupo ne dă câteva ordine.

1. Ordinul de a merge ținîndu-ne de braț, în coloane de cite cinci.

2. Distanța în re rînduri nu trebuie să depășească 40 de centimetri.

3. Este interzis să privim împrejur.

4. Trebuie să mergem cu capul plecat.

5. Este interzis să vorbim.

„Vă reamintesc, spune el, că oricine nu va da ascultare ordinelor mele sau va fi bănuț că nu vrea să le dea ascultare, va fi imediat împușcat.“

La urmă sîntem numărați încăodată.

„Vorwärts!“ (Înainte marș!“), strigă ofițerul. Și adaugă: „Aber langsam!“ („Dar încet!“). În loc s-o luăm pe drumul pe care am venit, coana noastră se îndreaptă pe drumul ce leagă lagărul de „nisipiș“. Cu capul în pîntec înaintăm încet pe terenul alunecos, ca și cum am merge după un dric. Drumul nostru e semănat cu hîrtoape. Tot acest teren nu-i decît o imensă groapă comună care așteaptă să ne înghiță, fiindcă nu și-a primit încă numărul de cadavre. Dar dacă acest pămînt ar putea vorbi, ne-ar spune poate: „Ca și voi, sînt în mișcările lor. Letați-mă.“

Mergem înalte. Ploaia continuă. Zărim deja postul de observație, unde stă de pază un Askari. Vom petrece noaptea acolo? În acest caz n-o să mă vadă... Voi evada într-un fel sau altul.

În curtea mare deținutii așezați pe jos aleg cartoli: ca și noi, unii dintre ei au fost repartizați la brigada Zolkiev, dar au fost suficienți de șireți să se „strecoare“. La un ordin al paznicilor noștri, întorcîm capul: nimeni nu trebuie să vadă fața acelor care se întorc de la „nisipiș“.

Ajunși la gardul de sîrmă ghimpată, trecem prin poarta mică, acea prin care pășesc zilnic cei ce sînt duși la moarte; pe urmă, cînd la dreapta, intrăm printr-o a doua poartă în lagărul femeilor, înconjurat de sîrmă ghimpată Barăcile lor sînt așezate pe un singur rînd, ca și la metru unele de altele. Deținutele lucrează la atelierile de armament și la spălătorie.

Fiecare baracă are cincisprezece metri și e împărțită în trei compartimente, avînd fiecare o ușă și trei ferestre. Ferestrele celei care dă spre intrare au gratii. Această e „celula morții“. Cine-i închis aici, trebuie să moară. Toate barăcile sînt construite pe piloți de patruzeci de centimetri înălțime.

Între „celula morții“ și sîrma ghimpată e un teren deschis, de vreo 15 metri lungime și trei metri lățime; aici ne așezăm pe jos, sau mai bine zis în noroi, îndoiindu-ne picioarele sub noi.

Trebuie oare să evadez chiar acum, tîrîndu-mă sub baracă? Nu! E mai bine să aștept momentul în care vom fi singuri. Sper ca gardienii noștri să nu rămînă cî noi toată noaptea; după ce ne vor închide, voi zmulge citeva scînduri din podea și mă voi strecura pe pămînt.

Un Schupo se duce să aducă apă ca să ne putem spăla. Așteptăm. Îndărătul gratiilor din cel de al doilea și al treilea compartiment al „celulei morții“, zărim fețele deținutilor închiși, fețe slujite de frică, de lovituri. Acești oameni au fost arestați printre „arieni“ unde se ascundeau, încercînd să treacă drept neevrei. Au fost aduși la lanowca, interogați și schingiați fioros. Cînd pierdeau cunoștința din cauza suferințelor, erau readuși la viață pentru a fi torturați d'n nou. Călii lor voiau să afle de la ei dacă cunosc ascunzătorile altor evrei.

În timp ce ne găsim acolo, un bărbat bine făcut, purtînd un costum rupt dar croit elegant, e adus în „celula morții“. Fața lui umflată de lovituri e de nerecunoscut. E condus de un SS-ist, înalt și subțire, cu un braț amputat, Scharfurer-ul Heine, specialist în interogatorii; e cel mai sadic dintre toți cei ce ne chinuiesc: plăcerea lui e să taie în carne vie.

Schupo-ul se întoarce urmat de citeva femei din echipa de curățenie, aducînd găleți cu apă. Înainte de a pleca să aducă lighene, ele ne aruncă în treacă o privire, privirea pe care o aruncă victimelor necunoscute. Cînd se întorc pun lighenele jos și vor să ne mai privească, dar Schupo-ul le goneste.

Primii cinci deținutii se apropie de lighene și se spală. Nici un grup nu se ridică, pînă ce cel precedent nu s-a așezat la locul lui. Cînd mi-a venit rîndul, înaintez; mi-e tare frică, deoarece plouă cu lovituri de bici, la cel mai mic pretext. E destul să te îndepărtezi de lighian sau să nu te speli cum trebuie. Poți fi chiar împușcat fără vreun motiv. Ne-am terminat toaleta. O deținută ne aduce vase din care să mîncăm. Se oprește în afara sămei ghimpată și bărbați care o conduc știu că e interzisă intrarea în lagărul femeilor. Îndată ce au plecat, patru dintre noi ies, sub pază severă, pentru a aduce mîncarea. „Brandmeister“-ul (fochistul șef) și „Zähler“-ul (cel care ne numără) vor împărți rațiile, ordonă Schupo-ul.

Toate titlurile folosite în lagăr îmi sînt familiare, dar n-am auzit vorbindu-se despre acestea doi. Trebuia să mai descopăr ce funcții îndeplinesc Brandmeister-ul și Zähler-ul la „nisipiș“.

Fiecare dintre noi primește doi litri de

supă, mai deasă decît cea din lagăr, 150 grame de piine și o lingură de marmeladă. Aș fi preferat să mă lipesc de toa e alimentele acestea. După ce am înghițit masa asta, sîntem duși în cea de a treia cameră a barăcii-închisoare. E goală. Ușa e zăvorâtă.

Încăperea noastră e de șase metri pe cinci. Cele trei ferestre au gratii. Peretele de lemn care o separă de camera vecină nu ajunge pînă la tavan, așa încît călărîndu-le e posibil să treci de partea cealaltă. Salelele de paie sînt înșirate de-a lungul peretelui. Două hîrdaie stau lîngă ușă și toată lumea se napustește asupra lor: de la prînza nimeni n-a mai îndrăznit să ceară voie de a merge la lat nă. În ciuda minule, hîrdaiele se revarsă și pîndeaua e inundată. Camera a devenit o băltoacă.

„Was ist hier? Sofort Ruhe!“ (Ce-i aici? Linște imediat!) urlă gardianul nostru, trăgînd două focuri în tavan. „Culcați-vă imediat!“ Într-o liniște mormintală ne întîndem — avem cite o saltea de paie pentru doi — și nu ne mai cîntim. De partea cealaltă a peretelui desăpărțitor copii infometai plîng cu lacrimi ferbinți, bărbați și femei gem. Au fost bătuți în așa hal, încît nu pot sta nici în capul oaselor, nici să se culce, nici să stea în picioare. De trei zile așteaptă clipe în care SS-istii vor veni să ie ia numărul de victime ca să le ducă la „nisipiș“.

După câteva clipe încep să vorbesc cu vecinul meu care, ca toți cei care au lucrat în ripă, se simte groaznic de rău.

Îmbrăcămintea noastră putea atîta de tare a cadavru încît mirosul lor depășește pe acel al hîrdaielor. La sosrea noastră cei din celula vecină au exclamat: „Ce duhoare! Ce poate oare să pută în așa hal?“ Deși și ei își fac necesitățile pe loc!

După ce am discutat șansele evadării, vorbim despre ceea ce s-a petrecut în vâgăună în cele două ore cît a lucrat acolo.

„A fost un adevărat iad. Cînd am ajuns acolo, doi dîntre noi au fost duși spre virful unei coline unde era un camion. În camion era un cadavru, cel al lui Gross, șeful nostru de echipă. Era ciuruit de gloanțe. L-au luat fiecare de cite un picior și l-au tirat pînă jos, ca să-l arunce în flăcări. În aceeași clipă un medic care făcea parte din brigada noastră s-a sinucis înghițînd cianur și a murit imediat. Plecați 44 nu mai eram decît 42. S-au alcătuit două echipe. Prima dezgropa cu lopeti cadavrele îngropate sub un strat subțire de pămînt. Cea de a doua trebuia să le arunce în foc. Ce muncă îngrozitoare! Trăgi trupul de o mină sau de un picior pentru a-l scoate din morman. De multe ori îți scapă și cade. Deseori pielea se desprinde și rămîi cu ea în mină. De sus, de pe colină gardienii vociferăază încontinuu. „Mai repede!“ sau „Tu, vino imediat încoace!“ Nefericitul se apropie tremurînd. Știe că-l așteaptă 25 de lovituri. Nu-i vina lui dacă i-a alunecat cadavru din mîini, dar aici nu există scuza. Lucrul continuă. Pentru a transporta cadavrele ne înșoțim cite doi, unul îl ține de mîini iar altul de picioare. Cîntăresc în general 70—80 de kg. Fiind vorba de cadavre oarecum „proaspete“, datînd de vreo două săptămîni, trebuie să provină din lichidarea ghetoului (Cine știe? Poate că cei doi frați ai mei sînt și ei aici...)

Corpurile sînt azvirlite în foc. Într-o parte stă „Brandmeister“-ul. Trebuie să întretină focul și să aibă grijă ca leșurile să fie așezate cum trebuie. Din cînd în cînd mai pune lemne și îndepărtează cenușa cu o lopată.

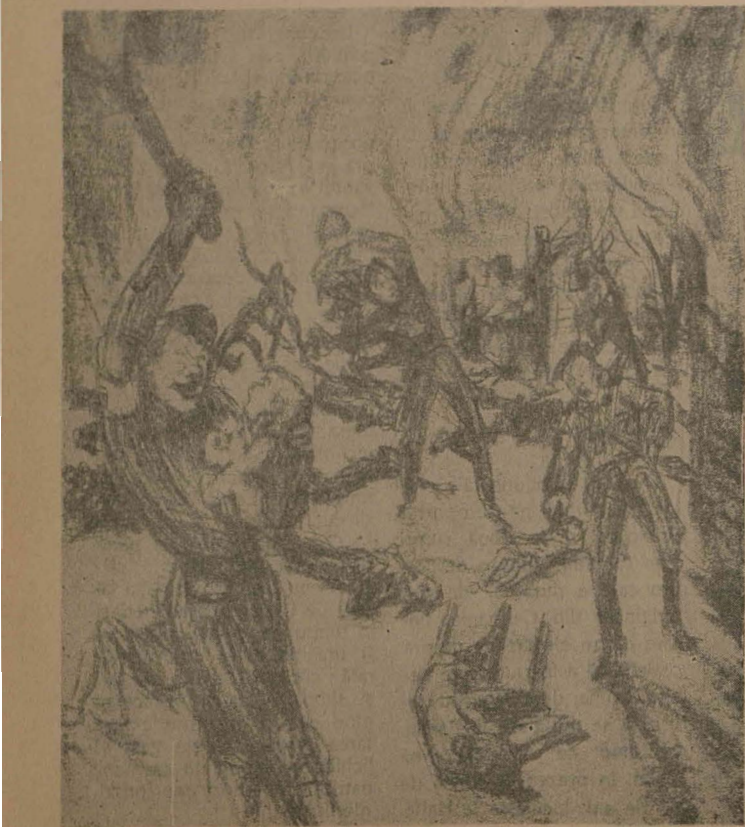
„Zähler“-ul stă în partea cealaltă. Numără victimele arse în cursul unei zile și nici chiar Schupo-ul n-are dreptul să cunoască numărul exact. În fiecare seară îl comunică Untersturmführer-ului, iar după aceea are ordin să-l uite. Dacă-l întrebă a doua zi Untersturmführer-ul: „Cîte cadavre au fost arse ieri?“ el trebuie să răspundă: „Nu știu!“ Aici cadavrele se numesc „unități“.

„Încă o zi ca de azi și nimeni nu va mai putea suporta această grozăvie. Nici nu va mai fi nevoie să ne împuște!“

Vecinul meu de saltea țace și ne privim. Niciunul n-are curajul să rupă tăcerea nici să rupă șirul gîndurilor celui alt. Fiecare se gîndește cu siguranță la părinții și prietenii săi. Dacă ni s-ar cere să exprimăm o ultimă voință, sînt sigur că fiecare dintre noi ar cere să mai revadă pentru ultima oară pe tatăl, mama, soția, copiii, frații sau surorile pe care le-a pierdut. Mama... Mama mea care n-a vrut ca copilul ei să sufere de foame în lagărul de concentrare și care și-a zmulz dinții de aur și l-a vîndut ca să-i trimează pachete!

Departe se aude o muzică. Orchestra cîntă pentru deținutii care se întorc de la muncă. Încet, unul după altul ne rid căm și începem să ne plîmbăm în lung și în lat, fără să facem zgomot. Unii dintre noi nu mai pot sta culcați din cauza loviturilor de bici pe care le-au primit în cursul zilei. Ne apropiem de ferestre. Mai departe se zăresc celelalte barăci. Nimeni nu ne goneste de la ferestre. După ce Schupo-ul-șef a plecat, oamenii lui se apropie de noi. Fiind sigur că nu-i nici un SS-ist în apropiere, ne dau țigări și se străduiesc să ne liniștească. „Nu fiți îngrjorați, ne spun, nici vorbă să vă împuște.“

Poate că vor să ne liniștească pentru ca să nu ne gîndim la o evadare?

Stiri

JUBILEUL ZIARULUI „FOLKSSTIME”

Ziarul în limba idiș „Folksstime” din Varșovia a apărut la 15 noiembrie crt. într-un număr festiv, marcând astfel împlinirea a douăzeci de ani de existență.

EXTRĂDAREA UNUI CRIMINAL NAZIST

Guvernul Ghanei a consimțit să extrădeze autorităților judiciare din R.F.G. pe dr. Horst Schuman, care s-a făcut vinovat de exterminarea unui mare număr de deținuți ai lagărului de la Auschwitz.

Timp de 15 ani Horst Schuman a găsit adăpost în această țară. Acum el va fi tradus în fața unui tribunal vest-german.

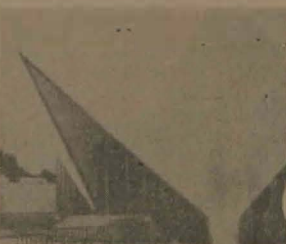
O ISTORIE A EVREILOR CEHI

Sub egida Federației Comunităților din Cehoslovacia și a Muzeului evreiesc din Praga urmează să apară o istorie a evreilor din Boemia, Moravia și Slovacia. Lucrarea va fi redactată în limbile cehă și germană.

ÎMPOTRIVA RENAȘTERII PERICOLULUI NAZIST

Rezultatele alegerilor din landurile Hessen și Bavaria, unde partidul neonazist a reușit să trimită deputați în parlament, au stîrnit neliniște în rîndurile opiniei publice democratice.

La Paris, asociațiile foștilor combatanți evrei în cel de-al doilea război mondial au organizat o adunare publică, chemînd la sporirea vigilenței față de renașterea pericolului nazist.

O NOUĂ SINAGOGĂ ÎN GUATEMALA

În orașul Guatemala-City a fost inaugurată recent o nouă sinagogă, realizată într-un stil arhitectonic modern.

EXPEDIȚIE ARHEOLOGICĂ JAPONEZĂ

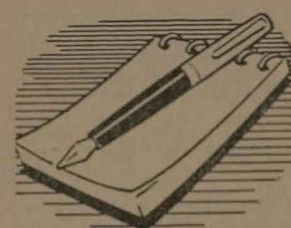
Expediția arheologică organizată de Societatea japoneză pentru studii orientului mijlociu este pe cale a-și încheia săpăturile în localitatea Tel Zeror, nu departe de colinele Samariei. Rezultatele cercetărilor urmează a fi prelucrate, dar încă de pe acum a devenit evident că pe aceste locuri a existat o așezare omenească înfloritoare încă în epoca de bronz.

MANUSCRIS DE PE VREMEA REGELUI SOLOMON

Secția de orientistică a Bibliotecii de stat din Berlin posedă una din cele mai bogate colecții literare din lume. Piesa cea mai prețioasă este un manuscris pe pergament din secolul al III-lea înainte erei noastre, cuprinzînd o serie de sentențe, scrise în dialectul vechi copt. Specialiștii sînt de părere că acest document ar fi din vremea regelui Solomon.

EXPOZIȚIE S. I. AGNON

Institutul științific evreiesc — IWO din New York a organizat în acest oraș o expoziție consacrată lui S. I. Agnon, laureat al premiului Nobel pentru anul 1966. Sînt prezentate fotografii din viața scriitorului, precum și ediții din opera sa, alături în original, cit și în diferite traduceri.

LEGE ÎMPOTRIVA RASISMULUI

În cadrul unei conferințe de presă, d. Lester Pearson, primul ministru al Canadei, a declarat că guvernul d-sale intenționează să adopte o lege împotriva discriminărilor rasiale. Declarația a fost primită cu satisfacție de către întreaga opinie publică democratică din această țară.

PELERINAJ LA PEȘTERA PROFETULUI ELIAHU

Sute de pelerini au făcut și în acest an un pelerinaj la peștera unde, după tradiție, s-a adăpostit profetul Eliahu. După un obicei străvechi, pelerinii își scriu numele pe pereții peșterii. De curînd, specialiștii au izbutit să descifreze inscripții vechi de acum 15 secole, scrise în limbile ebraică, latină și greacă.

REVEDERE

O scenă emoționantă a avut loc de curînd pe aeroportul Bruxelles, unde două surori s-au reîntîlnit după o despărțire care a durat 37 de ani. Originare din Germania, fiecare dintre ele credea despre cealaltă că a fost ucisă de nașiști. Prima, d-na Szttern, a reușit să se refugieze în Belgia, în timp ce cealaltă, d-na Kohn, în prezent în vîrstă de 70 de ani, locuiește la Haifa.

Stiri

CONFERINȚA MONDIALĂ A RABINILOR

La Londra a avut loc adunarea comitetului Conferinței rabinilor europeni, cu participarea unor personalități rabinice din Anglia, Irlanda, S.U.A., Italia, Franța, Olanda, R.F.G. Adunarea, care a fost prezidată de către dr. Israel Brodie, fost Șef-rabin al Marii Britanii, a hotărît convocarea, la Roma, în luna mai 1967, a unei conferințe mondiale a rabinilor. Tema principală ce va fi supusă dezbaterii este rolul sinagogii în societatea modernă.

DUPĂ ÎNUNDAȚIILE DIN FLORENȚA

Catastrofalele inundații din luna trecută de la Florența au lovit și comunitatea evreilor din acest oraș. Printre așezămintele păgubite se numără sinagoga, biblioteca, școala și căminul de bătrîni al obștei. De asemenea, un număr de locuințe ale membrilor comunității au fost avariate.

Celelalte comunități din Italia au luat măsuri pentru a veni în ajutorul sinistratilor. Din inițiativa Șef-rabinului comunității din Roma a fost expedit la Florența un transport de 4 tone de alimente ce vor fi distribuite celor în suferință. Printr-o telegramă trimisă din Geneva conducerea lăunțului își exprimă compasiunea pentru suferințele pricinuite de această calamitate naturală, asigurînd de întreg ajutorul necesar în vederea refacerii așezămintelor avariate.

SADISM ȘI EICHMANISM

La congresul mondial de psihiatrie ce a avut loc în luna octombrie la Madrid, prof. Isi-dor S. Kulcsar a făcut o comunicare despre rezultatele observațiilor făcute de el asupra lui Adolf Eichmann. Savantul a făcut o paralelă între Eichmann și marchizul de Sade, de la care s-a creat termenul de sadism. Bestialitatea lui Eichmann depășea însă sadismul, căci el a exterminat sute de mii de ființe omenești pe care nu le văzuse niciodată și pe care nici măcar nu le ura. Iată de ce referentul a propus includerea în terminologia psihiatriei a cuvîntului *eichmanism*, cu sensul de bestialitate dezumanizată, cu mult mai crudă decît sadismul.

„Ori cît ar părea de paradoxal — a declarat prof. Kulcsar — eu cred că afirmația făcută de Eichmann la anchetă și în timpul procesului că el nu îi ura pe evrei este adevărată; căci acesta asasin ura pur și simplu viața și în același mod cum a organizat executarea evreilor el era gata să lichideze democrații germani, patrioții polonezi sau prizonierii ruși.”

EVREII DIN JAPONIA

În Japonia există o mică obște evreiască, stabilită aici mai ales în perioada care a urmat celui de al doilea război mondial. La Tokio locuiesc 400 evrei, iar cîteva familii în orașele Osaka și Kowa.

ÎN MEMORIA MARTIRILOR

Poetul sovietic Evgheni Evtușenko, aflat într-un voiaj în S.U.A., a recitat poemul său „Babi Iar” în fața unei săli pline a unui club evreiesc din New York.

După cum am mai arătat, acest poem este închinat memoriei zecilor de mii de evrei din Kiev uciși de ocupații naziști în toamna anului 1941.

NOUL CENTRU AL COMUNITĂȚII DIN ATENA

În cadrul unei solemnități la care au asistat primarul orașului și alte persoane oficiale, a avut loc inaugurarea noului centru cultural al comunității evreilor din Atena. Centrul este alcătuit dintr-o sală de conferințe, o bibliotecă și un club.

Cuvîntul inaugural a fost rostit de d. Joseph Bensiglio, președintele comunității.

VICTIME ALE RASISMULUI

Trei membri ai comunității din Africa de Sud au fost condamnați la închisoare de către un tribunal din Iohannesburg pentru că au protestat împotriva segregăției.

A MURIT CHYL ARON

La Paris a încetat din viață criticul de artă și publicistul Chyl Aron.

ÎN AMINTIREA RABINILOR-MARTIRI

La cimitirul Muiderberg din Amsterdam a fost dezvelită o placă de marmură în amintirea rabinilor-martiri ai acestei comunități.

Pe placă sînt gravate numele rabinului Sarlouis, deportat de naziști în anul 1942, al succesorului său, Simon Dargberg, de asemenea deportat și ucis de naziști, precum și al rabinilor-martiri J. H. Dunner, G. de Dange, I. Vredenburg și L. Hirschel. Placa este fixată alături de monumentul ridicat în memoria celor 100.000 de evrei olandezi ce au fost exterminați de ocupații hitleriste în anii celui de al doilea război mondial.

ORATORIU DUPĂ O NUVELĂ DE PEREȚ

Compozitorul Shalom Secunda din S.U.A. — care a vizitat în vara aceasta țara noastră — a scris un oratoriu după textul nuvelei lui I. L. Pereț „Mai sus de cer”.

Recent acest oratoriu a fost transmis la postul de radio Columbia Broadcasting Service.

SPECTACOL SALOM ALEHEM ÎN BIROBIDJAN

Colectivul dramatic al casei de cultură din orașul Birobidjan (U.R.S.S.) a prezentat recent un spectacol în limba idiș alcătuit din cîteva dramatizări ale schițelor lui Salom Alehem.

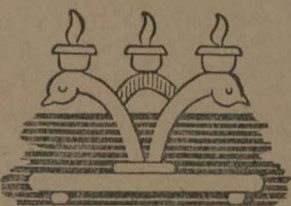
„IUDAISMUL CA FILOZOFIE RELIGIOASĂ A VIEȚII”

La Expoziția mondială care se va deschide la Montreal — Canada, în aprilie 1967, un pavilion separat va avea ca temă „Iudaismul ca filozofie religioasă a vieții”.

Rabinul Wilfred Shuchart, președintele comitetului însărcinat cu organizarea pavilionului, a declarat că vizitatorul își va putea face o imagine despre concepțiile iudaice, ca și despre modul tradițional de viață evreiesc. Pereții pavilionului vor fi împodobiți cu picturi și obiecte de artă cu teme iudaice, împrumutate de la muzee și colecții particulare din întreaga lume.

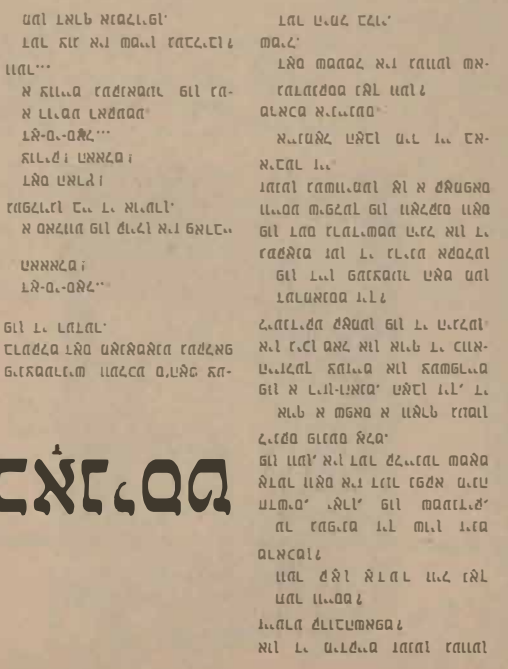
MONUMENT ÎN MEMORIA MARTIRILOR LA LEIPZIG

În prezența reprezentanților autorităților, a comunităților evreiești și a unui public numeros a avut loc la Leipzig solemnitatea dezvelirii monumentului ridicat în memoria celor 40.000 de evrei, cetățeni ai acestui oraș, ce au pierit în ghetourile și lagărele naziste.

O CARTE DESPRE ORAȘUL SFÎNT

La Londra a apărut un volum, frumos ilustrat, prezentînd locurile sfinte din Ierusalim.

[illegible][illegible]

הנשמות הנשגבות של האבות

(המשך מספר 12)

כנפשו שום האט ואשמה, כי הוא נפל רע ולא השיג נבול, רק היטם שלח לו את כרכו בישנה ההיא.

ויעצק ויבט ויפחד לימים טובים, לימים שהפליטים ישובו כי גם הוא אדם ומסרבת היטם נהנו גם הם. סבר להם להם כמסמ השואה ובכל זאת באה השעה כי אכסילד, אכסילד בעצמו, אכסילד, "לד, עיפמנו" כי עצה מסנו, מה שרביש וסגל פה בארצנו מסנו הוא, לשעבר היה לך עדר אחר ועתה יש לך עדרים הרבה, ומה היה לו ליעצק לעשות? "וילך יצחק ויצא ויהן במחל נדר וישב ויחפר את בארות המים" והנה כל זמן שיצחק חופר, עובד, משקיע כוחו והונו תהפצו עבודה פרשה, מסמר תרש, לא תנע בו יד, יהפוך, יהפוך, אד הגה מצא פים כני כיתו, פיד תרביטו אותו הרועים בקול גדול, "לנו ה" פים", וידי הרועים רעיות עבית ואבנים גדולות ועשמו עביתו באברהם, "ויעצק טשם וילך ויהפוך באר אברהם ולא רבו עליה", וישא פים היטם מה יורה לטש כי עתה הרחיב היטם לנו.

ולבסוף, "ויעל משם" הובי רח לעלות מישם, ויתכן אחר המעלה הזה אנתנו רואים כי אכסילד הרך אליו סגור, "ואחזתו מרעהו ויפכל ידו כבאו ואכר", "ראה ראינו כי היטם עמר", מה ראו שעל ידו נובחו, "לנו היטם עמר", נציר לנו ציור כזה הפליט היטם זרעו וגם יצחק זרע. השה לא אספו את חורע פמי ריה שנת רעבון ויעצק מצא סאה שערים, נפוצה השמועה בין הפליטים, "כי יצחק תס ביה את הארמה היותר פוי" "תפליה כזאת נרסה ליעצק שלנה בין שירות העם. בין ההמון הנס והפרוע וגם סבין שירות העלינות, הפך והשלים, והשתדלו להעתיקו סארעם: עד אשר יצאו בפשה גליה, "לך מעמנו", ואחרי צאת יצחק מארעם, נפלה מריבה בין הישרדות העלינות, סי חילוס בשרותו של יצחק? נציר לנו ציור כזה: חלקו את השרות שהיו בידי יצחק לחלקם פנים נאספו השירים ובעלי ההן והסכים לסבור את הישרדות על ידי סכירה פומבית, וכל אחר פנה לפי כוחו, הסה הרשו סירותיהם וזרעו, ויבשהניע זמן הקצירה, אוי ואפיו השעב עור יותר נרוע בשרותיהם, השבו אולי ספרא הוא, אבל כאשר עברו כמה ימים והיטש אחת, או נוסח להם כי הפליט "שערים" פמא יצחק לא בשביל סייב הישרדות כי אם, "היטם היה עמר".

הנה בוסמנו, לו היה מסרה כזה עם איש היותר סקולר ומסומם, שהמלך בעצמו שלחו סארעו על לא חסם ככפו — סן המוכן כי הוציאה הואת נרסה ליעצק הרבה היום, הבארות אשר חפר, בבסי דלני נייר, ובכלל הדרר משמשת את המסון — וכיון שבאו אליו לכרות ברית שלום, האל הפתנס הראשון צריך להיות "בואו שבו", הישיכו לי כל החיוקיות אשר סכלתי בישיבלי, כס, הוריעו בסומסו, "כי אינמאות אשר האשמתם אותו וכורת עמה כרית שלום."

ולאח, ובראיתו את הסלאי כים, אשר פרחק נדחו לו כנשנים פשוטים, שב רוחו אליו, התנבר והכליג על סכאיו וקנתה, וכנער על ימים רץ אחרים ותתחנן שיעשו לו סוכה למסור על שלחנו, ובוה מצא ספוג רוחני והיה לאיש היות פאשר בעולם.

סופלא וסעורר השתוכסות, סם, התחכסותו אפילו לאנשים רעים והפאים. התורה מספרת לנו כי אנשי סרם היו רעים וחפאים ונזנר עליהם בליה, פנסיות השפחטנו כוסן הנה, אס נמצא ארץ אשר בה אנשים רעים, רחיצו נפש ואין ביניהם בעלר ערים אפילו עולה אס ימים ישרים והם נריונו כלליה, היינו מצויקים את הרין, והינו אכרים, "באכור רשעים נרה", אבל אברהם אבינו, ההומני הנשגב ישעולם, בעל נפש עדינה, השתדל ובקש רחמים לפני השם שלא יעלה אתם בלה, ובבקר באשר השקיע על סרם ועסירה ישהרם לנסרין, העשער על אנשים ההומאים ינאכדו סן העולם, לפי ים אחבתו לאדם היתה כל כך נדולה והיה סתהרל לטש את הנפא ולא את החושא.

הנה נתבונן יהם אברהם אבינו לאנשים שפסא כננר, אברהם בא לגור ארץ פליי, תים, אחת מהסדיות יותר פסותחות בסרע ובאמנות שבימים ההם, הוא בא להתיישב ששה פמי שררעב הכריתו לצאת סארעו, כסוכו שאכי סלך, סלך פליטים, ידע כי רעם כחך כנע, ובכל זאת לא הוסיף להם שום עורה, ולא הוכין אפילו ארם היטם סכרהם למעורה, רק כאשר נרע לו כי ישר אשת אברהם היא אשה יפת תואר, ישלח אחריה ויפחה, ואחרי כן, כאשר אכסילד וביתו נלכו בסכת הער והשם חפר בערו סחטאו, אינו פקש סליחה סכרהם כינו העער נרסה לו אלא בא כסדוניא: מה עשית? וסח המאני לך? עשיתם אשר לא יעשו עשיות עסדו, ואברהם מערה לפינו כאילו הוא אישם ככרר והוא סתפלל לטש בער אכסילד וביתו שירפאו.

סרה כזאת סחה בלתי דניל בתסותנתו.

והנה באה התורה ומספרת לנו סם שירר ליעצק באותו עיר נדר כארץ פליטים.

סני הרעם בארץ מנעו הרך יצחק לנרר, ובכזו שמה מצא ים קנסורין, וכבר היה מוכן לצאת מישם, רק היטם אכר אליו, "גור, בארץ הזאת", והתנב ססר, "וישב יצחק כנרר", וסם לא פתח הנות ולא בית סרוח, לא סחר ולא סכר, ולא הלה כרביט, כי אם, "וירע יצחק כארץ ההוי", עבר את הארסם ולא ננע כאיש להע, "ויכרחה ה", "וינרל האיש הלר ונרול עד כי נרל סארד, ויפסאו אותו פליטים", התנא אכלתם, ויפסכו עצה איר הפסר פמי חס, ויפסאו עצה הנונה, וכל הבארות אשר חפרו עברי אביו, סתסום פליטים וים לאום עמר", סתמו את כל סקורות הפרנסה שבאו ליעצק סאכיו, וככריתו אכל פמי, הפליטים השבו, אבל יצחק יבין שאני נר פסעים להם, סר פמנו, אבל יצחק לא הרניש

דעס 10-דעסעמבער ד. י. האט דער חלן פון שווערס אין קאנצערט-פאלאז פון סטאטעטלע, נאכפון דעם נאכפני- פון ליטעראטור אויף 1966 ד. י. צוויי "דייטש שרייבער" ביי דער געלעזונג, פארשטעלען זיך ופלי וואס פאנוריען ס'ר.

כאָר פון די געראטעוועטע פון נעלי זאקס

נאכעלפריי פאר ליטעראטור 1966

ס'ר, די געראטעוועטע, פון העכענס אויסגעוועלטע בינער האט דער מיינ זיין וויינע סרונעס אויסגעשניטן, אויף העכענס בעקטאטעס — האט דער מיינ וין פילכונדן אנגערירט — אנדערע ליכער יאכסער נאך אלץ מוס א פארעווייפלעכער מוויס, ס'ר, די געראטעוועטע, עס הענגען נאך אלץ פארדרייט די שרייב ארומ אנדערע העלער און דער בלויער לופט — עס ערין אלץ נאך אנגעשליסל די ווענעווייכער מייס אנדערע כלום. ס'ר, די געראטעוועטע, עס עסן אונדז נאך אלץ די ווערסלעכער פון אנגעס. אנדערע שטערנס ווענען באנראכן אין שטויב, ס'ר, די געראטעוועטע, בעסן זיך בא איר: ווייז אונדז אויער זון פאפעליר, פירס אונדז פראג נאך פראג פון איין שטערן צו א צייטן, לאזט אונדז שטייערדייט זיך ווידער אויסלערגען צו לעבן, אים וואלט נאך נעקאנט א פונלע ליר, די פילע עמערס כי א ברונעס: אויפרייס אונדזערע שטעס סארנילעסען ווייזאן און אנדז אוועקשויען — ס'ר בעסן זיך ביי איר: ווייז אונדז נאך נוס א ביסנדיקן הונט — עס קאן נאנין מענלעך זיין, עס קאן נאנין ס'ר וואלן ווי דער שטייב צעפאלן. ווער האלט אונדזער ענעס נאך נאנין? ס'ר, אן אשעס אין אן האש. וועמענס נשמה איז צו אים אנשלאפן פון דער מיטנאכט ארויס לאנג אויערע מען האט אונדזער לייב געראטעוועט, אין דער תיבה פון אן אוינגעליכט, ס'ר, געראטעוועטע, ס'ר דרוקן אויערע הענט, ס'ר דערקענען אויער אויג — אייניגעס האלט אונדז נאך דער ווי-נעוונט, דאס נעוונענען זיך אין שטייב האלט אונדז נאך פארניפם מיט איר.

ידיעות

חנוכה-געלט

חנוכה, ציגנרעסען אן חנוכה-ליכטלעך, ס'זינטס חנוכה-טעג און ס'איז שוין אן אלטער פתח או ס'ניש חנוכה-נעלע.

די פערעראציע פון די "דייטש קהלות האט אויך — לויט דער טראדיציע — געגעבן חנוכה-געלט, שיתניק פערלעך מיט כסעס שפייז צו זקנים און קראנקע, אין כסעס, אלע אנדערע קהלות.

דאָס אויפהיטן די מקום-קדושים

די פערעראציע און די קהלות זארגן כסדר פאר דעם אויפהיטן די מקום-קדושים געפאלן שולן ווי אויף די בית מוסד'ס צווישן די וויכטיגע ארבעטן וואס מ'האט דורכגעפירט פירן די לעצטע צייט, איז נאך צו דערמאנען דאס ארומצומען דעם בית מוסד פון יאט, א גרויסע ארבעט, וואס מ'האט געענדיקט דעם חודש נאכעמבער, דער פליט

די מקוה'ס בא די קהלות

מ'האט די לעצטע צייט פארניכט די מקוה'ס אין באשאפן, ראי דעקלען, און די קהלות זארגן אן די מקוה'ס וואס זינען געווען פארניכט, און אלע דייטש קהלות.

פרשת השבוע

(המשך מספר 12)

כדרך רסו כי לא יהיה שייארן, ויבטחו כחית ספרים (אח"כ ג' חלבים סכר חמת הכהנים חלל באזון ארץ) מה שלא הוכיח יצחק, ויש לכאור לזכור חסידו מור סם היטם, "לגור בארץ כנעני" ויש ס'הרניס להם סדורא וישת להם, "לוי תועבה ספרים כל רעה צאן" ציט ס'ו (לוי) ויש לקרקע על העם כל תועבה ספרים כל רעה צאן, תלא הוא יקן שיהי חור פליטים על לשלח, מי פסום זה חות על העם וזכרתי תנאן אן אפולי תנאן אכל לא ורעה תנאן, וזאת היטו אחרי יוסף כי פסם זה בלכר אינו ססטיק שפעה וכן ארץ נשן ליכס ס'ה, והיטם יקן פסם אחר שיהיו כסיתים שיהיה ברהם, ויהיו כי יתם שיהיה ויהיו חס סמות סל עס, וזה סמו לורי תחרות בין חסידים הארץ, כי כל רעה רעה לחתוק באסם כלו וזהו ציור על הכר, אבל הלא וסעון פרקה כי אינם סמויכים לשמור דתם ויהיה כחון לאק קה בלכר, ובסן אן אנו סמויכים כהרבה ספרים סחיצו על זה שלקח יעקב סתי סחיצו, דבר שאסרן תיחתי ויחשבו כי תאבית, ויאקשו אתהוהרם דים סחיצו: רק כארעם אבל כל סחיו לארץ, על כן הניחו כי רק, "לגור בארץ כנעני", ויהיו תנאן ס'הב אחר אחרת וקעו לגור סתם נהנין עליו חסידים סמויכים סחיצו ס'ה, ויחוב קלוי חלסם כל סחיצו ס'ה כאלו הוא בארעו סחיצו ס'ה, ויחשבו סחיצו ס'ה, וזהו הוה חסיד ויחוב קלסחם לייב בארץ גיש ס'ה וישלחו חסידים הארץ תהיו כי רחמים סבות דל', סמויכים ארומ, ס'ה, אכרם אויס, שפייז דעס כסדרו וישלח אכרם.

פרשת ויחי

"ויחזק ישראל וישב על ההטה" (בראשית ס"ח ב').

ועין בעל חסידים שפארס סחיצו כוח חסידים, שפארס סחיצו כוח חסידים, סחיצו כוח חסידים, וזהו הוה חסיד ויחוב קלסחם לייב בארץ גיש ס'ה וישלחו חסידים הארץ תהיו כי רחמים סבות דל', סמויכים ארומ, ס'ה, אכרם אויס, שפייז דעס כסדרו וישלח אכרם.

דער יידישער טרובאדור שמשון פערשט א בן שמונים

דער און ענטפערט אויף יעדן וואָרט מיט אַ גראַם. די צווייטע וועלט-מלחמה טיט דער קאמפאָזיטאָר וואָס טיט האָט געפֿירט דאָס יידישע פֿאלק. האָט אויף אים זייער שטארק געווירקט. אין זיינע לידער רעדט ער מיט צאָר פֿון דעם דייטשן תּלוי מיט זיין כאַנדע.

אין יאָר 1962 זענען דערשינען אַ טייל פֿון זיינע לידער אין בוך-פֿארם. אין דעם פֿארלאַג פֿאר ליטעראַטור פֿון בוקאַרעשט.

צום אַכציגסטן געבוירטאָג, וווינטער מיט אים. דעם לעצטן יידישן טרובאַדור, געזונט און כּוּחַ, ער זאָל נאָך זינגען און זאָגן ביז הענטערס און צוואַנציק יאָר.

ח. ז.

דענע גרויסע שרייבער און אזוי ארום, היינט אַ ביסל, מאַרגן אַ ביסל, דערוואָס נור זיך פֿון אַ נייער וועלט. דאָס נייע, בענגטן טיט זיך אַידישע, פֿראַכטענע וועלכע פֿארלאַנגען אַרויסגעזאָגט צו ווערן. און אזוי שאַפט ער אויף אַן איינפאַכן אופֿן, מיט די אינטעלעקטועלע מיטלען וואָס ער באַזיצט, די לידער, וועלכע ער „זאָגט“ זיי און זינגט זיי אויף איינגענומען, און שמשון פֿערשט דער שניידער, ווערט שמשעלע פֿערשט דער יידישער טרובאַדור.

און אזוי שוין צענדליקער יאָר, איז אַיינגענומען דעם שמשון פֿערשט דער האָט געפֿירט דעם פֿערשט דער שניידער, ווערט שמשעלע פֿערשט דער יידישער טרובאַדור.

און אזוי שוין צענדליקער יאָר, איז אַיינגענומען דעם שמשון פֿערשט דער האָט געפֿירט דעם פֿערשט דער שניידער, ווערט שמשעלע פֿערשט דער יידישער טרובאַדור.

ד' לעצטע צייט האָבן מיר געהאָט „די אַנגענומענע-לענהיים צו באַגרייטן וועלכע יובילאָר פֿון דער יידישער טרובַ-בער-שפּאַך, צו זייער 70-סטן און 76-סטן געבוירטאָג. כּוּ ריב. אַכציקער איז שוין נישט אזא אַפּסט דערשיינונג און נאָם וועט דאָרפֿן שטענדיג דאָס לעבן, אי זיי אי אונדז, אַז מיר זאָלן צו דער צייט, זיי קאָנען ווידער באַגרייטן און דערנאָך וועלן מיר ווייטער זען.

איצט אָבער האָבן מיר צומן מיט אַן עכטן אַכציקער. געווען ביי אים אין באַזוך סאַקע אין זייערע טעג. מיר זיינן דאָ פֿונעם פֿאַלקס-דיכטער סאַסאָן פֿערשט.

איינעם מיט זיינע פֿערזענ-לעכע פֿריינט שלום רובינער און ישראל בערקאָוויטש (ליטעראַר-שטער סעקרעטאַר פֿונעם יידישן מלוכה סטאַטוס). האָבן מיר אים באַזוכט אין מושב זקנים וווּ ער וווינט. דער מושב זקנים געפֿונט זיך אין אַ שיינעם פֿאַרק און וואַוירט מיר האָבן דאָס יאָר געהאַט אַ געזע-ענדליקן האַרבעס אין בוקאַרעשט, איז סאַקע געווען זייער אַל-גענומען וווינט פֿון אלע שטאַנד-פֿונקטן.

איינעם מיט זיינע פֿערזענ-לעכע פֿריינט שלום רובינער און ישראל בערקאָוויטש (ליטעראַר-שטער סעקרעטאַר פֿונעם יידישן מלוכה סטאַטוס). האָבן מיר אים באַזוכט אין מושב זקנים וווּ ער וווינט. דער מושב זקנים געפֿונט זיך אין אַ שיינעם פֿאַרק און וואַוירט מיר האָבן דאָס יאָר געהאַט אַ געזע-ענדליקן האַרבעס אין בוקאַרעשט, איז סאַקע געווען זייער אַל-גענומען וווינט פֿון אלע שטאַנד-פֿונקטן.

דער מושב זקנים געפֿונט זיך אין אַ שיינעם פֿאַרק און וואַוירט מיר האָבן דאָס יאָר געהאַט אַ געזע-ענדליקן האַרבעס אין בוקאַרעשט, איז סאַקע געווען זייער אַל-גענומען וווינט פֿון אלע שטאַנד-פֿונקטן.

ד' שמשון ווי פֿילס איר זיך אַן געווען? — וואָסער געזונט איר פֿיל נישט קיין געזונט קומט ר' שח-שעלעס באַדליקער ענטפֿער. און אין דער אַמט, מידעקענט אַכציקער, אַבער אַז ער איז אַן מיט אים צו באַדן איר ער דער-זעלבער ווי צוריק מיט 20 יאָר. חסיד פֿאַרמירט מיטן ענטפֿער צום גאט, חסיד גרייט פֿאַרצולייגען — אויסגעוויקט אַוואַד — און סאַקע זינגט איינע פֿון זיינע נייע שטאַנדען.

און דער זכרון זיינער ישראל בערקאָוויטש האָט אים געבראַכט אַ צייט-גורם פֿון 1926 אין וועלכע סאַז פֿאַרנומעלעכע געוואָרן אַן אינטערוויו — אַ כּוּ-אינטערוויו — מיט שמשון פֿערשט. וואַוירט ער האָט געהערט אַ פֿאַר ווערטער, האָט ער אונדז שוין פֿון פֿאַרעם געזאָגט, כּוּמט דעם גאנצן געשפּרעך וואָס ער האָט געהאַט מיט גאנצע פֿערציק יאָר צוריק.

זיין גאנצן לעבן האָט ער שווער דורכגעמאַכט. זיין גורל האָט זיך מיט אים נישט געזאַמלט. ביי צוויי יאָר בלייבט ער אַן אַ סטאַן, און ווי זיין מוסער האָט דערנאָך חתונה געהאַט, איז נור מיט זיינע צוויי ברודער און צוויי שוועסטער, אַרבעטאָסן געוואָרן ביי דער מוסערס עלטערן וועלכע זענען איר געווען נאָך קליינע גיברים. מ'זאָגט אים אַריינגעגעבן צו אַ שניידער און נאָכדעם וואָס ער האָט געווענדיק די „קורטן“ ביי מווערעט מייסטערס — מער אין קיר ווי און וואַרטאָס — ווערט ער אַ פֿרויען שניידער, דאָס פֿאַר וואָס ער האָט איינגעלערנט ביי זיין וועלטן ברודער, און הויבט אַן צו אַרבעטן ביי פֿאַר-שיידענע באַלעבאַטיס אין שטעטל. אים צייט אָבער אין איינגענומען צו ענטפֿערן קעגן און וויסן אַז ער מלאכה ער חבֿרם זיך מיט איינעלענגען, מיטסודענען נאָשט ביי זיין צו ביסלעך קעגן-ענטפֿער, באַקאנט זיך מיט זייער הילף מיט די ווונדן פֿון פֿאַרשי-

דער באַזוך פֿון רבֿ הכולל דר. דוד משה רוזן אין אמעריקע

פֿונעם אָונט-סאַלצייט האָט די אָונטאָניאַציע האָט אַיינ-געאַרבעט, האָט רער רבֿ הכולל געהאַלטן אַן אינעם-רעסאָנאַס דרשה, מיטן סו-כיעס „קובֿה“, אורייתא וישראל חר תּוה“, נאָם, די תּורה און די יידן זענען אַיינס.

זונטיג דעם 28-סטן נאָ-וועמבער האָט דער רבֿ הכולל געהאַלטן אַן אינעם-רעסאָנאַס דרשה, מיטן סו-כיעס „קובֿה“, אורייתא וישראל חר תּוה“, נאָם, די תּורה און די יידן זענען אַיינס.

דער באַזוך פֿונעם רבֿ הכולל איז כּרייט געווען געווען אַן אינעם-רעסאָנאַס דרשה, מיטן סו-כיעס „קובֿה“, אורייתא וישראל חר תּוה“, נאָם, די תּורה און די יידן זענען אַיינס.

דער באַזוך פֿונעם רבֿ הכולל איז כּרייט געווען געווען אַן אינעם-רעסאָנאַס דרשה, מיטן סו-כיעס „קובֿה“, אורייתא וישראל חר תּוה“, נאָם, די תּורה און די יידן זענען אַיינס.

רעס פֿאַרבאַנן פֿון די יידישע קהלות פֿון די פּי.א.א. און האָט ווי געבראַכט דעם גרויס פֿון דער פֿערעאָניע פֿון די יידישע קהלות פֿון רוסעניע. ער האָט געמאַכט אַן עס-פֿאַזע פֿון די באַדינגונגען אין אַעלכע סאַמאָוויטלעך ויך דאָס רעליגיעזע לעבן פֿונעם יידישן קלל פֿון רוסעניע. דער רבֿ הכולל פֿון דער סאַמאָוויטלעך שער רעפּובליק רוסעניע, ער-נאָם פֿון דער קאָנאָנע, איז אויסגענומען געוואָרן מיט שטורמישע אַזאַציעס. נאָך ווין וואָרט האָבן מע-רער דערנער איינפֿירונגס וויער אָנערקענט געוואָרן דער רוסענישער רעגירונג, פֿאַר דער רעליגיעזע פֿרייהייט, וואָס איז געגעבן געוואָרן אלע רעליגיעס, און פֿאַר דער פֿולשטענדיקער גלייכהייט אין רעכט פֿון וועלכער עס גענוסס די יידישע באַשעלעכערונג פֿון רוסעניע.

שבת, דעם 23-סטן נאָ-וועמבער ד.י. אין ראַסען

רער רבֿ הכולל און פֿרע-זירענט פֿון דער פֿערעאָניע פֿון די יידישע קהלות פֿון דער סאַמאָוויטלעך רעפּובליק רוסעניע, דר. דוד משה רוזן און פֿרוי, זענען אָנגע-קומען דעם 21-סטן נאָוועמבער 1966, קיין ניו-יאָרק. אויפֿן פֿלי-פֿלאַן קענעדי האָבן זיי באַגרייט דער א. כּנא, פֿערזענלעכער פֿאַרשטייער פֿונעם ניו-יאָרקער בירגער-סעסער, די אָנפֿירונג פֿון דעם אַרבעטן פֿון די אָנפֿיר-ראַקסישע קהלות פֿון אמע-ריקע, ווי אויך מערערע פֿאַר-שטייער פֿון יידישע אָנפֿיר-ניאָציעס און קהלות פֿון פּי.א.א.

דעם 23-סטן נאָוועמבער ד.י. האָבן דער רבֿ הכולל און פֿרוי אָפּגערייזט קיין וואַשינגטאָן. אין דעם-זעלבן אַפֿערנאָכט, האָט דער רבֿ הכולל געהאַלטן אַ דרשה פֿאַר די 2000 רעלעגירעטע וואָס זענען געקומען פֿון נאָנץ צוויי-אסערקע צו דער צווייטערקער קאָנאָנע פֿון

די טראַדיציאָנאַלע חנוכה-פֿייערונג

א מקור פֿונוואָנען ס'האָבן אויך געשטענען כּוּ די קומענדיקע דורות. דער ביישפּיל פֿון די חבֿרים, וועלכע האָבן זיך געקרייט געווען כּוּ אויפֿ-צווייטן די אַנווה, האָט באַ-גייסטערט זייערע נאָכפֿאלגער. שטענדיק האָט יענע גע-שטענען, דרום מיר אויס אונדזער דבֿקות צו דער אַמונה פֿון אונדזערע אבות, און אין דערוועלט צייט דעם באַשטענען צו קעמפֿן פֿאַר די נאָכענע אירעאלן פֿון שלום און ברייטעלעכקייט צווישן ענטשן און פֿעלקער. אין דער צווייטער טייל פֿון דער פֿייערונג, האָבן די תּלמידים פֿון דער תּחומות-תּורה, אונטער דער אָנפֿירונג פֿונעם דירעקטאָר א. שוואַץ, דורכגעפֿירט אַ פֿאַגראַם פֿון רעליגיעזע און פֿאַליקס-לידער וועלכע דערמאָנען דעם נאָם חנוכה.

אין אַ קליין אָרסטאָפּס — מוידען — פֿון לעבן ירוש-לים, וואָס דער אלטער כּוּל חתחיהו, איינעם מיט זיינע פינף זין, זיך אויפֿגעוויבן קעגן די פֿאַרשטעלעכע פֿון בית-אֶלֶים, און געדופּן דאָס פֿאַלק צום קאָמף קעגן די אַוסטרוֹדירקער.

די שוואַים, די רביס און גבורים, רי פֿילע און שטאַרק זענען באַדינט געוואָרן פֿון די מעשים און חקשים, פֿון די ווייניקע און שוואַכע, און דאָס בית-הנזקס איז גע-רייקט געוואָרן פֿון די עבודה-זרות. דאָס האָט באַ-דייט אַ גרויסער זיג פֿונעם גייסט איבער דער רויטער קראַפט. דאָס איז אויך געווען

אויך דאָס יאָר, האָט מען געפֿראַוועט אין אונדזער קהלה, לויט דער טראַדיציע, דעם יום-טובֿ חנוכה. דעם 11-טן דעצעמבער 1966 אַפֿערנאָכט — כּוּחַ כּוּל, דאָס נייפֿסטע חנוכה-ליכט — איז פֿאַנגעקומען אין דער בוקאַרעשטער כּוּר-שול, די זונזונע-פֿייערונג. ס'זענען בייגעווען די מנהי-גים פֿון דער פֿערעאָניע פֿון די יידישע קהלות, פֿון דער בוקאַרעשטער יידישער קהלה, כּוּל-קורט און אַן עולם וואָס איז געקומען אָנטיילנעמען אין דער פֿייערונג פֿון „לחודק נר של חנוכה“.

דער אויבער-זאָן א. בוס-זאָן באַגלייט פֿונעם כּוּר, האָט געהאַט די ברכות נר חנוכה. ער האָט אויך גע-זונגען שיר תּוֹכַח ווי מען צור, כּוּמור שיר תּוֹכַח הבית א.א.

הער אדון. דינאל טעגאל, פֿרוידענט פֿון דער בוקאַ-רעשטער יידישער קהלה, וואָס געהאַלטן אַ דרשה מענייני דיומא. ער האָט געזאָגט אַז חנוכה איז איינער פֿון די פֿאַלקס-מעלכע יידישע ימים טובים, ווי ער טויבאָליקס דעם נאָכן פֿונעם יידישן גייסט איבער די עניינע וואָס האָבן געוואָלט מחלל מקדש זיין אונדזערע אָנפֿירונגעס אַמונה גייט געצוידעריי. אין יענער צייט איז געלונגען דעם דרויסנדיקן שוואַ, מיט דער הילף פֿון אַ אייגענעם פֿאַרפֿערענדן אָנפֿירנדיקן שיקס, איינצופֿירן אַן עבודה זרה און שטאַט נאָכן דאָס בית המקדש.

דאָס פֿאַלק האָט נישט גע-קאָנט צווען דעם חלול השם.

שמשון פֿערשט קינדער-יאָרן

אין דעם קעסערל פֿון טיין זכרון, נאָך ווי אין אַ שטייגל, אין אַ קלאָרן זע איר דאָרפֿן אַן אַ צאָל, שיינע בילדער פֿון אַמאָל, זכרונות פֿון די שיינע קינדער-יאָרן.

אין דעם חונט געברענגט דעם שיינעם, איינע רינגעל בערגעלע דעם קליינעם יעדן שבת זיך געשפּילט, אזוי גלייכער זיך געפֿילט קאָרט, מיט די חבֿרים-אויף איינעם.

רער רבי אין הרר ויצע מיט די חבֿרים, טיפֿטישט דאָרט אין מיט זיי דעם שיר-חשירים די רביצין ביים גאָס-כּוּחַ מיט דעם וואַלנער-העלצל שטייט זי וואַלנערס הספֿיעש'לעך אויף פֿורים.

דער בעלפֿער קומט און קנייפט מיך אין בעפֿל, מוש מיט אַן דאָס נייע לייבזעלעל דעם רבינס טיידל ציפֿעקעלע ויצע זינגענדיק ביים חריבֿקעלע זי גייט דעם חתן אַייס אַ תּפֿילין-עסל.

היינט איז פֿורים ניי איר גיט אין חרר, איר פֿאַרשטעל מיט אין טיין שוועסטערס קליינער. אַן ווינע סאַסע פֿון פֿאַפֿיר האָט געבראַכט מיט ברודער מיט, און אַ ספֿאַרעק מיט אַ גרינער פֿערער.

איר זע ריר אויך קאָרט, טיין געליכע חנה, מיט די שיינע שוואַרצע אויגן ריינע, געליכע האָבן איר ריר אַן אַ שיעור, אין האַרצן שטענדיק ביים ביי מיר איר האָבן געמיינט אַז דו וועסט בלייבן טייער.

גיס געפֿעלן האָבן איר ריין שפּאַחה, ווייל איר לערן זיך אַ בעל-מלאכה האָט מען ריר דעם קאַפּ פֿאַררייט, און אויף אייביק אונדז צושייט זאָל ריר שטענען גאָס, דערפֿאַר העלחה.

איר וואָלט ביי טיין לעבן וועלן גערן, אַז איר זאָל פֿון ריר גוטע כּוּרערס, אַז איר האָט איר רער וועלט באַליבט, איר וואָלט פֿשוט מיט דערקויפט, איר וואָלט וויינען אַזש מיט פֿריי-פֿערן

קינדער-יאָרן אין תּוֹהם געפֿלויגן, ביי דער אַרבעט ויך איר אָנגעבויגן, מיט דעם גערעלע איר ניי, דאָס בענקענדיקע האַרץ מוש חיי, זכרונות-פֿערן קאַפּען פֿון די אויגן.

של היהדות הדתית הרומנית

ב"ה בוקרשט
מספר 152
סבת תשכ"ז

ביקורו
של

הרב הכולל

דר. ד.מ. רוזן

בארצות

הברית

הרב יהודה ליב לוי שליט"א
רבה ור"מ דמוסקבה

הרב הכולל יושב ראש הסתדרות הקהלות היהודיות
שברפובליקה הסוציאליסטית רומניה דר. דוד משה רוזן ביקר
עם רעייתו הרבנית היגיו לוי-יוזף ביום 21 בנובמבר
1966.

בנוכחות הרב הכולל יושב ראש הסתדרות הקהלות היהודיות
שברפובליקה הסוציאליסטית רומניה דר. דוד משה רוזן ביקר
עם רעייתו הרבנית היגיו לוי-יוזף ביום 21 בנובמבר
1966.

ביום 23 בנובמבר, הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו
לברוקלין, ניו יורק, וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן
בביתו. הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

הרב הכולל דר. רוזן ואשתו נסעו לברוקלין, ניו יורק,
וביקרו את הרב הכולל דר. רוזן בביתו.

ש"י עגנון (*) בחור עמו

ש"י עגנון היהודי האיש, הסופר

ב-10 בנובמבר 1966, חלק הסלו שוורץ, נוסטאלוג, אולם,
בפסגה חגיגה, בארמון הקונצרטים של מסקוולוס, עבודות
פרט ובל לספרות, לשנת 1966. לחסופים ש"י עגנון
וולף וס.

העיתונות מתארת אף נתקבלה בהשורה ונתפרסמה והסמכה
היא. אנו קוראים ב-ספריו סוסף שבאי ימים וילדותי,
אין קבל עגנון בשורה הפסקה הפרט, ב-דבר השבועי אופן
יצירתו של הסופר, הכתב-פח. פנים אל פנים כותב על
הפרופיל הרוחני של הסופר הפועל חוה.
אנו מפורסמים לחספה עסקים סמסמסמס חללו.

ביום ההפתעה

עמד וידו השמאלית על הסיידור
וכולו רבקותה תפילת-תנחל.
אדם מתחילת עט אלהי נס
בדקות שכאים ומבשרים. וחזרים
ואמרים. ואין נותנים מנה: פס
נוכל, שיא ביקורתו של אמן.
עמד וכלו התייחדות. כלול
בעולמות-של-מלה, בשחקים
שחמבר לבית אנוש.

וליו נחשים ומשחלים לאחוז
בשולי אדרתה. להצליח ולחלץ את
ידו ולמלט. מול-שוב בדחילו
ורחילו. לנסות ולשתף עצמו
באותה שמחה שאין למעלה הית-
נה: כולו עלמה מליך בכשרונו.
רוצה לעשותו בכבוד ובקרה.
בכפוף הומינו ללנוס אתו
כוסית קוויאק ולחיות, לדקת,
סותף לפסע, שכירסם בתולו כל
אוחיו יום: אני שואל עמחי כל

איך כותב עגנון

לא פעם נשאל הסופר על דרך
כתיבתו ועל מקורותיה. על כך
מסודרת עמו שתי תשובות. יש
שהוא משיב מישור עומד מאחורי
ואומר לי מה לכתוב, כדרך אותו
מלאך ה' יורד לנו ואומר לעצמו
גדלו ויש שהוא אומר: איך אני
כותב? — הולך אני לחנות, קונה
ניר ועפרון ומכתב... ובשתי
תשובות אלו מתנהל לא מעט
מאשימות המיוחדת במינה.
לסורדנים—הוא אינם מעטים—
ישיב תשובה נוסח זו השניה:

בעק של הלה, בתורם עליו
אור תקווה בעת שיזכור. כל כך
עוד שנתחלה גישמי של עניונו
ברוחני. על כל יורא" ראה מה
שחיה לי-מטע.

מחבר ר' יוסף מארילוס
מבוסס על יוסף מארילוס
בספרו, "ד' יוסף".

ו"אחר פרעו אל אחיו מה
רעשית? ו"אחר אל פרעו
רעה צאן עבדו. ו"אחר אל
פרעה לגור בארץ באנו"
(בראשית ס"ז, ג-ד).

ויש לזכור הלא יוסף אמר
לאחיו יאמר, אנשי מקנה חנו
עבדו" (שם ס"ז, ד), "אין אנו
יורעים עסק אחרים, עסק המקנה"
(מלכים) וזה כלכל ויהיה מעט
מסע, בעבור השכן בארץ נשן,
ולמה הוסיפו התנצלות, ללכור
בארץ באנו". היינו חסידים
(המשך בעמוד 10)

נס ברגעי התרגשות של סופר
בו שכעים ושמונה, שזה עשרים
שנה חורגים ואומרים לו: אתה
מעמד, עד שסירב להאמין.
אולם מעמד לא נתייאס. לא
ציפתי, מתיאשים מדבר שמצפים
לו, אך אני לא ציפתי. לא חש-
בתי שסופר עברי יכול לזכות
בה".

אולם היא, אסתר, אותה רעה
מסורה ושקטה, הסלווה אותו כצל
זה למעלה מיובל שנים, לוחשת
לנו בסתר: "אני האמתית, למה
לא להאמין, הלא אני מכירה את
האדם הזה".

היא בת השבעים ושבע, שרוב
שנותיה עשתה לצדו — האמתית,
ועמה כל מעריציו שפלשו לביתו
הצנוע שבחלוציות...

של סידורים) ובצד היותו סופר
הוא גם ביבליוגרף מעולה ובעל
זכרון יוצא מן הכלל. אולם למרבה
הפלא מצויים ספריו הרבים בקומה
שניה בדיירתו ואילו חדר עבודתו,
בקומה הראשונה, ריק מספרים.

לא פעם הוא מתלונן על קשי
עבודתו. מאחר שפעמים רבות
עליו לעלות לספרייתו ולברוק
עניין כלשהו בספרים. לכשנשא-
לוהו מדוע אינו כותב בחדר
הספרים, השיב, כי בחן עבודתו
אינו יכול להיות בחדר מלא
ספרים, באותה ושהתפרסמו לו
הספרים, שכן יש לו הרגשת כאילו
כל ספר עומד על מקומו במדף
וקורא לו, וכך אינו יכול להתרכז.

פרופיל רוחני

"אילו הייתי איש אמת — אמר
עגנון אחר הענקת הפרס נובל —
הייתי נועל דלתי ובורח מן הבית
לדאזה מקום שאיש לא ימצאני
בו". הוא לא ברח ונשאר לקבל
את פני המוני המבקרים והמטרי-
דים. דברים שדיבר בפניהם
והנהגות שהתנהג עממם הולכינו
כי הוא נשאר איש אמת, אבל
יודע גם להתהלך עם הבריות,
כמו שאמר לנו בהזדמנות אחת:
באמת — לא הייתי צריך לילד
לאותה חגיגה, אבל מ"מזו מיס-
מאכן", כלומר: יש וחיילים לעשות

נסקרת חשקת
תורתנו הוא
אברהם אבינו,
הראשון שחבר
את כוראנו, וכי
משווי העלים הניה אבן
שתי למסור היתדות, ויהי
כולו מוחדר אהבת אדם לכל
אנשי תבל ולאומות העולם
כלי הברל נעז ולישון.

פרח אהבה מפאח את כמורה
בפעמי אבות ובהנהגתם.
אברהם אבינו היה הראשון
שישאף לשלום. לבו היה פלח
אהבה, חנינה וחסד להסין
האנושי בכלל.

זה היה לא רק רעיון
נאצל ואהבה מפשית כי אם
דבר ריאלי ופועל. הוא היה
להגב לעשיית ועשה עשה,
משפח וחסד עם כל איש.

התורה האריכה בקורות
חייו ותולדותיו, כרי שיוכל
בפעשיו להיות פסל לבניו
כמו שנאמר: כי ירעתיו אשר
יצא את בניו וכו' וכמו
שנאמר להכניסו מעשה אבות
סימן לבניו. אברהם אבינו
היה גורף כל ימי חייו
מהתקפים שברור וביטוח
שנמור ומיטתו הישילבו אותו
לכבשן האש, העמים שבסבי-
בותו, אשר סיבתם ושלוםם
דרש תמיד, לא הניגו עליו ולא
באו לעורר בעת צרתו, וככל
זאת לא נשא להם ישנא כלבו.

והראה להם מידת רחמים
והניגה. הוא ידע שהגורמים
לשנאה הם החשיך ובערות
שישרי או בארץ כמו שנאמר:
כי הנה תחשך בלכת ארץ
וערפל לאומים.

אברהם, כבואו אל ארץ
כנען בנה את ביתו פסוח
לרווחה לכל עובר אורח וקשה
יוס. האבילים והשקם מכל

פרשת השבוע

מאת חכמי רומניא וגאוניה ז"ל

פרשת ויגש

ו"רא את ועגלות אשר שלח
יוסף" (בראשית ס"ד, כ"ו).

קושיה נכונה לא דרשת חז"ל
בסדר פרשה זו שמכאן רש"י
ז"ל שמונת המקרא, ו"רא את
ועגלות" היא שהשכנים חזירו
באית הלה בתחזורו מיוסף.
אם כל לא שייך לומר, ו"רא" כי
חלל ויבוררם ויגשו ויך יתכן
הלשון, ו"רא" על דבורים, בכת
מחשבו. אנו רואים דבר שיש בו
משום, אבל דבורים שאינם אלא
הברכה בעלמא, עתים נופל תלשון
עיקב ומתכן יש מצינו אצל
נחיתת התורה על הר סיני בתיב

(שמות כ' יח), וכל חסד רואים
את תקולות, ומפשי רש"י כסם
סמליות, ו"ראין את השמש".
וגם שם קשה אף נופל הלשון
רואים על דבר השמש וכו' קולות
דברים-תנחאין לענין חז"ל כי
מגדל בנה שמת אור הקדושה
של כל התורה הגיונו לתשפסיה
הגשמיית והתלכסית הרוחני.
רצונו לומר שבתלכסית אולם בה
הראות הגשמי ותתלכסית ברוחני
וזת רואו כי בכת רוחני ותכן
שאק קולות שכן דברים שאין
כחן משם וכלתי מושגים לעין,
אם כל זה יהיו נראים, רוחני
רואת את הרוחני, על כן ראו את
הנשפט, וכוה ויתכן נמי אצל
יעקב אבינו שמת גדול אור
קדושת התורה שלמו ותרין